

Hizkuntzen erabileraren kale neurketa

PASAIA | 2021

**SOZIOLINGUISTIKA
KLUSTERRA**
Euskara biziberritzeko
ikergunea

Ikerketa-taldea:

Maialen Iñarra, Olatz Altuna, Belen Uranga, Gillen Martinez de la Hidalga,
Iker Etxarte, Manex Basabe

Soziolinguistika Klusterra
Martin Ugalde Kultur Parkea z.g.
20140 Andoain

2022

www.soziolinguistika.eus/kaleneurketak

Lizentzia: CC-BY-SA Nazioartekoa 4.0

Babeslea: Pasaiaiko Udala

Aurkibidea

1	SARRERA	4
2	HELBURUAK	5
3	KOKAPEN SOZIOLINGUISTIKOA.....	6
4	METODOLOGIA	8
4.1	Ikerketa-teknika	8
4.2	NEURKETAREN Diseinua	11
4.3	Emaitzen adierazgarritasuna.....	13
4.4	Laginari buruz.....	14
4.4.1	Laginaren eta biztanleriaren osaketa, sexuaren arabera	15
4.4.2	Laginaren eta biztanleriaren osaketa, adinaren arabera.....	16
4.4.3	Laginaren osaketa, ibilbideen arabera.....	18
5	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA.....	19
5.1	Datu orokorra (2021)	19
5.2	Bilakaera (2001 – 2021)	20
5.3	Udalerriko inguru soziolinguistikoa.....	21
5.3.1	Pasaiaiko aldagai soziolinguistikoak.....	23
5.3.2	Aldagai soziolinguistikoen bilakaera	28
5.4	Beste eremu geografikoetako erabilerak.....	30
5.4.1	Euskal Herria, herrialdea eta eskualdea.....	30
5.4.2	Eskualdeko beste zenbait udalerrirekin alderaketa.....	31
5.4.3	Behatutako udalerrien kale-erabilera hizkuntza-gaitasunaren arabera	33
6	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, UDALERRIKO IBILBIDEETAN	34
6.1	Datu orokorrak, ibilbideetan (2021).....	34
6.2	Bilakaera (2001 – 2021)	35
7	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, HIZTUNEN EZAUGARRIEN ARABERA	36
7.1	Hizkuntzen kale-erabilera, sexuaren arabera (2021).....	36
7.2	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, sexuaren arabera (2006 – 2021)	38
7.3	Hizkuntzen kale-erabilera, adinaren arabera (2021)	39
7.4	Euskararen kale-erabilera eta euskara gaitasuna, adinaren arabera	41
7.5	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, adinaren arabera (2001 – 2021).....	42
8	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, SOLAS-TALDEAREN OSAERAREN ARABERA	43
8.1	Hizkuntzen kale-erabilera, adin-talde berekoak elkartzean (2021).....	43
8.2	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, adin-talde berekoak elkartzean (2006 – 2021)	45
8.3	Hizkuntzen kale-erabilera, hauren presentziaren arabera (2021).....	46

8.4	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, haurren presentziaren arabera (2006 – 2021) 47	
8.5	Hizkuntzen kale-erabilera, haurra ala nagusia hitz egiten ari den (2021).....	48
9	ONDORIOAK.....	49
10	DATU NAGUSIEN LABURPENA	50
	BIBLIOGRAFIA	51
	ERANSKINAK. IBILBIDEAK.....	53

1 SARRERA

“Hizkuntzak, komunikazio bide izateaz gain, pentsamendua egituratzea ahalbidetzen du, eta errealitatea interpretatu eta barnerratzeko ezinbesteko baliabidea ere bada. Horrez gain, pertsonen gizarteratzea errazten du, eta, ondorioz, nortasunaren garapenean ere leku garrantzitsua hartzen du.” (Zarraga Azumendi 2010, 23)

Gizakiaren, gizartearen eta hizkuntzaren arteko elkar eraginaz mintzo da aurreko aipua, hizkuntzaren garapen soziala gizarte auzia baita. Horregatik, pertsonen eta taldeen arteko harremanez aritzean, edota elkarbizitzaz erabakiak hartzerakoan, hizkuntzek hartzen duten tokia zehaztea komenigarria da. Hala, hizkuntza-politika eta -plangintza egokiak abian jartzeko ezinbestekoa da errealitate soziolinguistikoa metodo zientifikoaren bidez etengabe ikertzea, horrela soilik deskribatzen baita hizkuntzei dagokienez gizartean gertatzen dena.

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketek errealitate soziolinguistikoa gertutik ezagutzeko aukera eskaintzen dute, eta behar-beharrezkoak dira hizkuntzen bizindarra ebaluatzeko, erabilera baita adierazle soziolinguistikoa esanguratsuenetako bat. Neurketaren bidez, erabilerari buruzko datu enpirikoak eskuratzen dira, ikerketa-galdera nagusi honi erantzunez: “zenbat euskara erabiltzen da kalean?”

Kontuan izan behar da ikerketa honek udalerriko kaleetan zuzenean behatutako hizkuntzen erabileraren berri ematen duela, alegia, datuok ez direla aitortuak (hiztunaren autopertzepzioan oinarritutakoak), baizik eta neurtuak. Horrez gain, ez da ahaztu behar entzuten den hizkuntzen erabilera ez dela, halaber, udalerriko biztanleena, udalerriko kaleetakoa baizik.

Nolanahi ere, jakina da hizkuntzen erabilera ez dela aldagai egonkorra, ezta indibiduala ere; alta, une bakoitzeko egoerak, solaskideek eta testuinguruak baldintzatzen dute. Horregatik, ikerketa honetako erabilera-datuak interpretatzeko adierazle soziolinguistikoak, demografikoak eta soziologikoak ere aintzat hartu behar dira.

Gainera, aipatu behar da azken hamarkadetan gizarte-bizitza era esanguratsuan aldatu dela globalizazioa, digitalizazioa, eta migrazioak bezalako fenomenoak tarteko. Are nabarmenagoa izan da aldaketa COVID19aren pandemiaren eraginpean 2020. urteaz geroztik. Hala, gizarte-aldaketa handien testuinguruan, inoiz baino garrantzitsuagoa da hizkuntzen erabileraren bilakaera arretaz aztertzea.

Txosten honetan, *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Pasaia, 2021* ikerketaren emaitzak aurkezten dira. Euskal Herrian egiten den neurketaren ezagutza metodologikoan eta soziolinguistikoa oinarritzen da berau, eta, eredu horri jarraiki burutu da, 2021eko udazkenean, Pasaian egin den zortzigarren edizio hau.

Txostenak honako hamar atal hauek ditu. Sarreraren ostean, ikerketaren helburuak zehaztuko dira. Hirugarren atalean, testuinguruaren berri emango da kokapen gisa, hizkuntzen kale-erabileraren datuak interpretatzeko eta ulertzeko lagungarri izan daitezkeen gako nagusiak emanez. Jarraian, ikerketaren azalpen metodologikoak eskainiko dira, ikerketaren fitxa teknikoa eta laginaren inguruko azalpenak, besteak beste; bosgarren atalean hizkuntzen erabileraren datuak eskainiko dira, udalerriko zenbait aldagai soziolinguistikoen datuekin batera; seigarren kapituluaren udalerriko ibilbide desberdinetako datuak emango dira, zazpigarrenean hiztunen ezaugarrien araberrakoak eta zortzigarren ataletan solas-taldearen araberrakoak. Ondorioen

atalean, bidenabar, datu horien gaineko irakurketa eskaini da, eta azkenik, hamargarren atalean datuon laburpena. Amaitzeko, txostenaren eranskinera datu-bilketarako diseinatutako ibilbideen mapak ere ekarri dira.

2 HELBURUAK

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa, Pasaia 2021 ikerketaren helburu nagusiak honako hauek dira:

- **Pasaiaiko kaleetako hizkuntza-erabilerari buruz, datu enpirikoak eskuratzea.**
- **Hizkuntzen kale-erabileraren bilakaera ezagutaraztea,** euskararen biziberritze-prozesuari begira hausnarketarako, hizkuntza-politikak erabakitzeko eta hizkuntza-plangintza diseinatzeko balio dezan.
- **Euskararen kale-erabilerari buruzko datuak aztertzea eta interpretatzea.**

Ikerketa-lan honek unean uneko baldintza sozialak eta soziolinguistikoak biltzen ditu. Alegia, erabilera aztertzeko, kaleko hitzunei erreparatzen zaie, beren adina nahiz generoa kontuan izanda. Halaber, osaera desberdinetako elkarrizketa-taldeen hizkuntza ere aztertzen da: esaterako, elkarrizketetan haurrek parte hartzen badute, nola aldatzen da hizkuntza-erabilera? Horiei guztiei buruzko gogoetak egiteko aukera ematen dute datuek.

Neurketa zortzi aldiz egin da Pasaian. Erabilera-datuak hiru urteko maiztasunarekin jaso izanak argazki dinamikoa eskaintzen du. Horrela, erabileraren bilakaera katebegiz katebegi jaso da, eta ondo oinarritutako interpretazioak egin daitezke. Hau da, gizartearen eraldaketaren isla ere badira txosten honetan aurkezten diren datuak.

Nolanahi ere, Covid19-aren pandemiak neurketa burutzeko baldintzak zaildu ditu; erabat inarrosi eta eraldatu dira kale-bizitza eta orain arteko harreman- eta komunikazio-ohiturak. Edizio honetako datuak ez dira aurreko edizioetako egoera bereberran jaso, baina, zalantzarik gabe, gaur egungo gizartearen isla izan, badira.

3 KOKAPEN SOZIOLINGUISTIKOA

Hizkuntza-erabilera ez da egonkorra, ezta indibiduala ere. Izan ere, une bakoitzeko egoerak, solaskideek eta testuinguruak baldintzatzen dute hiztunek egiten duten hizkuntzen hautua. Besteak beste, ikerketaren emaitzak eskaintzen dituen erabilera-datuok interpretatzeko, ukipenean dauden hizkuntzen erabileran gailentzen diren arau sozialak oso aintzat hartu behar dira; halaber, ingurunearen adierazle soziologikoak, demografikoak eta soziolinguistikoak ere kontuan hartu behar dira, azken hamarkadetan gizarte bitzta hain modu nabarmenean aldatu eta baldintzatu dutenak, hain zuzen.

Adierazle soziologikoak

Globalizazioaren eraginez guztiz eraldatzen ari den munduan, hizkuntzen arteko harremanak, hizkuntzekiko jarrerak eta politikak, eta hizkuntza-komunitateen biziraupenerako baldintzak ez dira iragan mendean ziren parekoak. Ingurune digitalaren hedapenak, hizkuntza-teknologiaren garapenak, edota sare-sozialen fenomenoek aurrez aurrekoak ez diren harremanak indartu dituzte, eta bestelako harreman-motak (edo bideak) hauspotu dira. Errealitate berri horrek bete-betean eragiten du aztergai den hizkuntzen kaleko erabilera, esate baterako, belaunaldi gazteek gero eta denbora gehiago igarotzen baitute Interneten edota plataforma digitaletan, eta eremu digital horretan erabilera nagusi baita.

Kezka hori ez da Euskal Herrikoa bakarrik. Hainbat estatu-hizkuntza ere arduratuta agertu dira, globalizazioaren eta, batez ere, ingelesaren nagusitasunaren ondorioz, beraien hizkuntzen presentzia eta erabilera apaltzen ari baita, etengabe (Crystal 2003), (Lo Bianco 2014), (Calvet 2017). Beraz, are eta arreta handiagoarekin begiratu behar zaio fenomeno horri euskara bezalako hizkuntza minorizatuaren ikuspegitik.

Mundu globalizatu honek paradigma sozial berria ekarri du, eta are nabarmenagoa, arestian esan bezala, COVID19aren pandemiagatik; oro har, kaleko giroa eta herritarren arteko zuzeneko harremanak nabarmen aldatu baitira. Gurea bezalako gizarte elebidun desorekatuetan, are eta eragin handiagoa nabarmendu da. Esate baterako, pandemiak ekarritako itxialdian, haur eta nerabe asko eta asko euskara entzun eta praktikatu ezinik geratu dira, neurri handi batean eskola eremuak soilik eman ohi baitie haur horiei euskaraz aritzeko aukera. Gainera aisialdi antolatua ere etenda egon da denbora luzez, eta, ondorioz, eskolaz kanpoko euskarazko jarduerak ere desagertu egin dira haur askorentzat.

Adierazle demografikoak

Joera orokorra da, Euskal Herrian, azken urteetan biztanleria hazi izana, baina hazkunde hori ez da hazkunde begetatiboagatik gertatu, izan ere, euskal herritarren artean bizi-itzaropena gero eta handiagoa da eta jaiotza-kopurua heriotzera baino baxuagoa. Aldiz, biztanleriaren hazkundera azken urteetako migrazio-saldo positiboari zor zaio, hala izan ezean, biztanleriak behera egingo bai zukeen (Gaindegia 2021).

Kontuan izan behar da, era berean, fenomeno horrek berak biztanleriaren zahartze-tasa igotzea eragin duela, hau da, bizi-itzaropena handitzearekin batera, adineko pertsonen proportzioa ere handiagoa izatea. Eta, zalantzarik gabe, horrek kaleetako giro soziala ere aldatu du.

Adierazle soziolinguistikoak

Euskararen erabilera baldintzatzen dituen aldagai garrantzizkoak euskal hiztun-kopurua (edo dentsitatea) eta hiztunen hizkuntza-ohiturak dira. Alegia, hiztunak behar dira elkarrizketak

euskaraz izan daitezen, eta euskaraz hitz egiteko ohitura ere ezarria behar du izan. Nolanahi ere, euskaldunen proportzioa (edo ezagutza-indizea) eta euskararen kaleko erabilera-indizea ez dira erabat eta modu zuzenean alderagarriak. Sarritan egiten da erkaketa hori, baina bi datu horien ezberdintasunak arretaz begiratu behar dira: gogoratu behar da euskararen ezagutza, jasotzen den moduan, aitortua eta indibiduala dela, eta, aldiz, euskararen kale-erabilera behatua eta kolektiboa. Aldeak alde, halere, korrelazio handia dago bien artean, euskal hiztun-kopurua handien dagoen eremuetan jasotzen baita euskararen kale-erabilerarik altuena, eta alderantziz.

Bidenabar, euskararen gaitasunaren eta erabileraren arteko aldeak sakonago aztertze aldera, komeni da alde kuantitatiboari ez ezik, alderdi kualitatiboari ere erreparatzea. Alde betetik gogoratu behar da gaur egungo euskal hiztunaren profila ez dela orain dela 30-40 urtekoaren berdina. Orain, askoz ugariagoak dira euskara jakin bai, baina erdaraz (frantsesez edo gaztelaniaz) hobeto moldatzen diren hiztunak; ez da ahaztu behar, euskalduntze-prozesuaren eraginez, gaur egun, haur eta gazte euskaldunen artean gehiengoak bigarren hizkuntza modura duela euskara—eskolatik jaso—, orain artean ia sekula ez bezala. Pentsa daiteke hiztun horietako askok, praktikan, erdararako joera izan dezaketela, eta, ezinbestean, horrek zuzenean eragiten duela hizkuntza-hautuan eta euskararen erabileraren indizean.

“Euskaldunen erraztasuna aldatu egin da 1991tik hona. Duela 25 urte euskal elebidunen eta erdal elebidunen ehunekoa nahiko antzekoa zen (% 34,6 versus % 37,8). Gaur egun, ordea, erdal elebidunen ehunekoa 18,5 puntu handiagoa da euskal elebidunena baino (% 26 versus % 44,5)”.

(Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua, Euskararen Erakunde publikoa 2017).

Bestalde, gogoan izan behar da euskaldun (ia) guztiek dutela gaztelaniaz edo frantsesez hitz egiteko gaitasuna. Hau da, euskaldunen elkarrizketa guztiak (% 100) izan zitezkeen erdaraz. Euskaraz aritzeko goi-muga, ordea, % 100 horren oso azpitik dago, aski baita solaskide batek euskaraz ez jakitea erdaretara jotzeko. Aipatu bezala, gainera, badira erreparatu beharreko beste baldintza batzuk testuinguru sozial eleaniztunetan, ezagutzak ez baitu hizkuntzaren erabilera baldintzatzen, hizkuntza erabiltzeko aukera baino ez baitu sortzen edo eskaintzen.

Azkenik, aipatu behar da euskal hiztunek beste erabateko aldagaien eragina ere nozitzen dutela, esate baterako, harremanak eraikitze orduan ezarritako hizkuntza-ohiturak, batzuen edo besteen aurrean azaleratzen diren zenbait aurreiritzi edo ingurunean antzematen diren hizkuntza-arau sozialak. Horiek guztiek ere, hizkuntzarekiko duten jarrerekin batera, izan dezakete eragina hiztunek egiten duten hizkuntzen hautuan.

Labur esateko, ikerketaren datuen irakurketarako komeni da arreta jartzea hizkuntzaren erabileran eragiten duten aldagaiak asko eta askotarikoak direla, alegia, izaera poliedrikoa duela; neurketa batetik bestera kale-erabileraren joerak alda daitezke, baina fenomenoaren konplexutasunak zailtzen du aldaketa hori zer faktoreren (edo faktore-konbinazioen) eraginpean gertatu den azaltzea. Ez da komeni, beraz, irakurketa datu isolatuetara edo “igo/jaitsi” kontzeptuetara mugatzea, baizik eta ikuspegi diakronikoz egitea. Emaitzen gorabehera puntualei baino, joerei erreparatu behar zaie, eta, batez ere, joera horien jarraikortasunari. Horregatik da garrantzitsua behaketak lauzpabost urteko maiztasunarekin jasotzea, horrela lortzen baita egoera estatikoetatik harago, bilakaeraren informazioa jasotzea.

4 METODOLOGIA

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketan, hizkuntzen ahozko erabilerari buruzko datu enpirikoak jasotzen dira. Kaleetan entzundako elkarrizketetatik atera da informazioa. Beraz, espazio irekietan solasean ari ziren hiztunen jarduna behatuz jaso dira Pasaiaiko kale-erabilerari buruzko 2021. urteko datuak.

Behaketa bidez hizkuntzen erabilera neurtzeko metodoa Euskal Herrian sortu zen XX. mendeko 80ko hamarkadan¹, eta, hogeita hamar urtetako esperientzia metatuarekin, metodologia aski frogatua eta kontrastatua dago.

Metodo horrekin, Euskal Kultur Batzordeak (EKB) Euskal Herriko neurketaren lehen edizioa burutu zuen 1989an. Geroztik, beste zazpi aldiz errepikatu du neurketa Soziolinguistika Klusterrak (aurrez SEI Elkarteak)². Ondorioz, ikerketa-lan horri esker, azken 30 urteetan hizkuntzek Euskal Herriko kaleetan izan duten (ahozko) presentzia aztertu da (Altuna Zumeta eta Iñarra Arregi 2022).

Sarreran esan bezala, Pasaian eginiko neurketa hau Euskal Herriko ikerketan oinarritutakoa da. Hala, aipatutako metodoaren ezaugarri nagusiak gidan jasota badaude ere (Altuna eta Basurto 2013), ikerketa honetan izan duen aplikazio zehatza azalduko da, jarraian.

4.1 IKERKETA-TEKNIKA

Esan bezala, behaketa zuzenaren bidez eskuratu dira hizkuntzen erabilerari buruzko datuak. Teknika horrek, ezinbestean, diskrezioa eskatu du. Hau da, hiztunak behatuak izan direla ohartu gabe jaso da hizkuntza-praktikei buruzko informazioa. Ez dute, behintzat, elkarrizketa-hizkuntza behatzen ari garenik jakin.

Behaketa Zuzena izenarekin ezaugarritzen dugun teknikaren helburua da gizakien portaerak inolako manipulaziorik gabe era sistematiko eta kontrolatuan begiratzea, eta hortik ikerketarako garrantzitsua den informazioa eskuratzea. Bitartekorik gabe, hau da, zuzenean egiten den behaketa delako hartzen du teknika honek behaketa zuzena izena.

(Juaristi, 2003)

Datuak biltzeko irizpideak

Elkarrizketa izan da behaketa-unitatea: kalean dagoen pertsona bat edo gehiagoren arteko solasaldia³. Neurtzaileei zuzendutako edo neurtzaileen arteko elkarrizketak ez dira jaso. Halaber,

¹ Erabilera neurtzeko metodoa Siadeco Ikerketa Taldeak sortu zuen, Iñaki Larrañagaren gidaritzapean (2021ean hil zen soziolinguista aitazindaria). Garai hartan, hizkuntza-gaitasunari buruzko datuak jaso ziren estreinako EAEn, 1981eko zentsuaren bidez; 1983. urtean, Kale Erabileraren Neurketa metodologia sortu zuten, eta Gipuzkoako udalerrri guztietan egin zituzten neurketak (Larrañaga 1986).

² 1993, 1997, 2001, 2006, 2011, 2016 eta 2021 urteetan egin dira neurketa horiek. Azken urteetako edizioak zentsu- eta errolda-urtearekin bat datoz.

³ Elkarrizketa indibidualak ere jaso egin dira (mugikorrarekin hitz egiten entzun diren hiztunak, txakurrarekin hizketan doazenak, atarietako interfonotik...).

neurraldi berean, solaskide-talde bera hizkuntza berebieran behin baino gehiagotan entzun den kasuetan, behin bakarrik jaso da praktika hori⁴.

Hain zuzen, kalean entzundako elkarrizketa horiek zein hizkuntzatan gertatu diren jaso dute neurtzaileek (euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez edo beste hizkuntza batean)⁵. Gainera, elkarrizketa horietan parte hartu duten solaskideen ezaugarriak bildu dira, betiere behaketa zuzen bidez pertsonen egotzi diezazkiekegunak, inori ezertxo ere galdetu gabe: sexu-generoa (emakumezkoa edo gizonezkoa den⁶, alegia) eta adina (haurrak, gazteak, heldu gazteak, heldu nagusiak eta adinekoak⁷). Azkenik, behatutako elkarrizketetan, hiztun aktiboa haurra den edo ez ere jaso da.

Datuak biltzeko prozedura

Datuak *Neurgailuaren* bidez jaso dira, mugikorreko APP bidez, alegia⁸. Modu horretan, datuak modu diskretuagoan jasotzea ahalbidetu da, eta, unean une, behatu den elkarrizketa kopuruari jarraipen estua egin zaio.

Ondorengo argazkietan ikus liteke neurtzaileek *neurgailuan* elkarrizketa bakoitzaren ezaugarriak sartzeko baliatzen dituzten pantailetakoko batzuk:

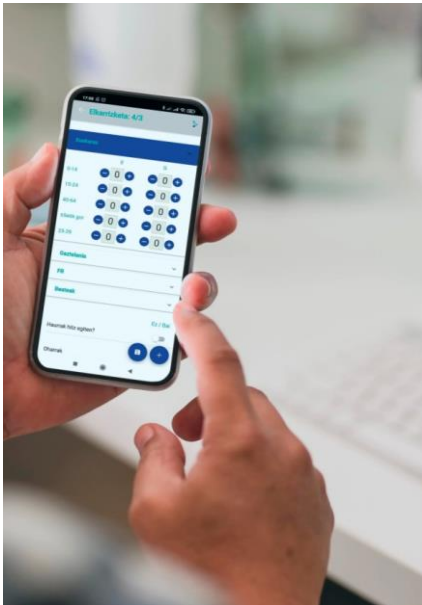
⁴ Neurraldi horretan, solaskide-taldean aldaketak egon badira (bat joan edo bestea etorri, esaterako), praktika berri gisa jaso da. Edo, neurraldi horretan, solaskide-talde horrek hizkuntza aldatu badu, praktika berri gisa jaso da hori ere. Solaskide-talde berbera hizkuntza berebieran hizketan topatu bada, baina beste neurraldi batean, jaso egin da.

⁵ 2016. urtera arteko edizioetan, hizkuntzak hiru multzotan bereizten ziren: euskara, gaztelania/frantsesa eta beste hizkuntzak.

⁶ Solaskidea emakumezkoa edo gizonezkoa bezala sailkatzeko irakurketa soziala dugu oinarri, ez dakigu egiazki solaskidea kategoria horiekin identifikatzen den ala ez.

⁷ Hona hemen hiztunak kategoria bakoitzean sailkatzeko jarraitu diren irizpideak: haurrak (2-14 urte), gazteak (15-24 urte), heldu gazteak (25-39 urte), heldu nagusiak (40-64 urte) eta adinekoak (65 urtetik gora). 2021. urtera arteko edizioetan, lau adin-taldeetan sailkatzen ziren behatutako solaskideak. 2021eko edizioan, ordea, helduak bi multzotan sailkatu dira, errealitate soziolinguistikoaren informazio xeheagoa eskuratzeko.

⁸ 2021. urteko ediziora arte, koadernoetan biltzen zituzten erabilera-datuak neurtzaileek.

← Elkarrizketa: 1/0

Euskara

	Ema	Giz
Haurrak (2-14)	- 1 +	- 1 +
Gazteak (15-24)	- 0 +	- 0 +
Heldu-gazteak (25-44)	- 0 +	- 0 +
Heldu-nagusiak (45-64)	- 0 +	- 0 +
Adinekoak (65etik gora)	- 0 +	- 0 +

Ez / Bai

Haurrak hitz egiten?

EUSKARAZ ERE BAI GAZTELANIAZ ERE BAI
FRANTSESEZ ERE BAI

Oharrak

Neurtzaileek bikoteka bildu dituzte hizkuntzen erabilerari buruzko datuak. Hala eta guztiz ere, bi neurtzaileek Neurgailuarekin izan zitzaketen intzidentziei aurre egiteko, datuak paperean jasotzeko aukera izan dute uneoro.

Azkenik, bestelako irizpide batzuk ere eman zaizkie neurtzaileei:

- Dudazko kasuak ez jaso.
- Haur jaioberrien presentzia berari zuzenean ari ez bazaizkie ez jaso.
- Neurketa egin aurretik, ibilbidea errepasatu.

4.2 NEURKETAREN DISEINUA

Ikerketak udalerriko kaleetako hizkuntza-erabilera deskribatu nahi duenez, ikerketaren diseinuak kalean hitz egiten duen edozein pertsona potentzialki behatzeko bokazioa du. Horregatik, kaleetako baldintza desberdinak kontuan hartu behar dira erabakitzeke zenbat behaketa egin, noiz egin eta non egin.

Lehenik eta behin, behaketa zein kaletan egingo den diseinatu da. Kale jendetsuenak eta ezaugarri soziologiko desberdineko jendea neurtzeko aukera ematen dutenekin osatu dira herri bakoitzeko behaketa-ibilbideak, udaleko euskara teknikariarekin adostuta.

Udalerrri eta ibilbide horietan, neurtzaileek bi orduko neurraldiak egin dituzte. Bi orduko iraupen hori ikerketaren Euskal Herriko ediziotik finkatuta dago, eta behatzaileek behatuen aurrean diskrezioari eusteko gehieneko iraupen bezala ulertzen da ikerketa honetan. Udalerrri bakoitzean behatu beharreko elkarrizketa-kopuruaren arabera⁹ aurreikusi da Pasaiaiko guztizko neurraldi-kopurua.

Egutegiari eta ordutegiari dagokienez ere, bilatu da, alde batetik, pertsona asko behatu ahal izateko egun eta ordu egokiak izatea; eta bestetik, bizimodu desberdina daramaten pertsonak behatu ahal izateko aukera ematen duen ordutegi-diseinua egitea. Horrez gain, ikerketaren aurreko edizioetatik datorren diseinuarekiko jarraikortasuna bermatu da.

Horrela, *hizkuntzen erabileraren kale-neurketa* burutzeko, herri bakoitzak bere ibilbide- eta neurraldi-kopurua du, udaleko teknikariarekin adostua.

4.2.1 Ibilbideak

Pasaiaiko kasuan, sei ibilbide hauek zehaztu dira:

<p>Donibane Bonantza</p> <p>Arizabalo jauregi ingurua, Udaleko sarrera-irteerak, Donibane kalea, Bonantza.</p>
<p>Donibane Meipi</p> <p>Juan XXIII. Kalea, J.J.Otaegi plaza, Ludotekako sarrera-irteerak eta ondoko parkea, frontoiko ingurua, Lezo bide kalea, Meipi auzoa bukatzen den arteko biribilgunera Itzulera taxi geltokiaren eskuineko haur parkea, Lezo bidea kalea.</p>
<p>Pasai Antxo</p> <p>Eskalantegi kalea Lizeoaren ikastolaraino (hango kirol gunea). Hamarretxeta kalea, Axular plaza, azokako sarrera-irteerak eta kanpoaldea aztertu. Hamarretxeta kalea, Biteri plaza, Zumalakarregi kalea eta Gure Zumardia, Ibaiondo frontoia.</p>
<p>San Pedro (Poblado)</p>

⁹ Emaizta fidagarriak eskuratu ahal izateko, aurrez finkatu zen Pasaian behatu beharreko gutxieneko elkarrizketa-kopurua.

Urrestarazu kalea, Gaztelekuak. Urrestarazu kalea, Faroko bidea, Pablo enea kalea, Gran Sol Ricardo Arrillaga kalea, Espinosa de los Monteros kalea, Ludotekako sarrera-irteerak eta plaza, Daniel Castelao kalea, Ricardo Arrillaga kalea.
<p>San Pedro (zaharra)</p> <p>Frontoitik abiatuta Udal Aretorantz eta barruko kalea (Pasaman alargunaren kalea), herriko plaza, San Pedro kalea, Dorreko plaza, Arraunlari kalea, frontoia, San Pedroko parrokia, Erreka plaza eta Markina ingeniariaren kalea.</p>
<p>Trintxerpe</p> <p>Gudarien plaza, Euskadi etorbidea Donostia alderantz, Azkuene kalea Erreterria kalea hasten den arte. Hor buelta eman (Erreterria kalean sartu gabe) eta berriro atzerantz egingo dugu ibilbide bera. Gudarien plaza, Serafin Esnaola plaza, Arrandegi kalea, Andonaegi jauregia, Musika Eskolako sarrera-irteerak, kirol-gunea, Terranova kalea.</p>

4.2.2 Neurraldiak

Ondoko koadroan zehazten da Pasaiaiko datu-bilketa egin den egutegia eta ordutegia, ibilbideen arabera antolatuta:

	Eguna		Ordua	
Donibane Bonantza	2021/9/18	larunbata	11:00-13:00	18:00-20:00
	2021/9/19	igandea	12:00-14:00	
	2021/9/22	asteazkena	11:00-13:00	18:00-20:00
Donibane Meipi	2021/9/25	larunbata	11:00-13:00	18:00-20:00
	2021/9/26	igandea	12:00-14:00	
	2021/9/29	asteazkena	11:00-13:00	18:00-20:00
Pasai Antxo	2021/10/2	larunbata	11:00-13:00	18:00-20:00
	2021/10/3	igandea	12:00-14:00	
	2021/10/6	asteazkena	11:00-13:00	18:00-20:00
San Pedro (Poblado)	2021/10/13	asteazkena	11:00-13:00	18:00-20:00
	2021/10/16	larunbata	11:00-13:00	18:00-20:00
	2021/10/17	igandea	12:00-14:00	
San Pedro (zaharra)	2021/9/18	larunbata	11:00-13:00	18:00-20:00
	2021/9/19	igandea	12:00-14:00	
	2021/9/22	asteazkena	11:00-13:00	18:00-20:00
Trintxerpe	2021/10/2	larunbata	11:00-13:00	18:00-20:00
	2021/10/3	igandea	12:00-14:00	
	2021/10/6	asteazkena	11:00-13:00	18:00-20:00
GUZTIRA 60 ORDU				
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.				

Datu-bilketa, beraz, udazkeneko ordu-aldaketa baino lehenago burutu ahal izan zen, argi-orduei ahalik eta etekin gehien ateraz eta neurraldi guztiak antzeko baldintzetan egitea bermatuz.

Gainera, pandemiaren hasieratik kalean ibiltzeko eta harremanak izateko osasun- eta lege-baldintza irekienak indarrean zeuden epealdian burutu zen. Euskal Herrian, irailaren 17tik urriaren 30era, oro har, kutsatze-datuak baxuak ziren, ez zegoen kalean musukoaren derrigortasunik, ostalaritzan ez zegoen jendea multzokatzeko mugarik ezta ordutegi murriztapenik, ez zegoen herriz-herri mugitzeko debekurik....

Kaleetan datuak mugikorraren bidez bildu ahala, aurrez finkatutako gutxieneko solaskide-kopurua gainditzea bermatu zen eta, aldi berean, erabileraren datuen akats-tartea $\pm 3,5$ edo txikiagoa zela ziurtatu (%95eko konfiantza-mailarekin).

4.3 EMAITZEN ADIERAZGARRITASUNA

Honako hauek dira ikerketaren datu estatistiko zehatzak:

- **Unibertsoa:** Pasaia kaleetan entzun daitezkeen elkarrizketak.

Mugikortasun handiko eremua da kalea, eta ez dago unibertso hori osatzen duten kideen zerrenda ezagutzerik. "Hala bada, ezinbestekoa da laginak erabiltzea; hau da, unibertso osoari buruzko ondorioak ateratzeko, nahitaezkoa da unibertsoaren zati bat ikertzea" (Juaristi, 2003, 65.or.).

- **Lagina:** Behatu diren **3.943 elkarrizketek** eta horietan solaskide izan diren **10.313 solaskidek** osatu dute lagina.

Akats-tartea¹⁰: $\pm 0,76\%$ koa elkarrizketen lagin osoarentzat, % 95,0ko konfiantza-mailan eta $p=0,19$ ¹¹ izanik.

Beraz, datu estatistiko sendoak jasotzen dira txostenean.

¹⁰ Erabat ausazkoak diren laginketei egozgarria. Akats-tartea kalkulatzeko, bi datu erabili dira: neurketan behatutako elkarrizketa-kopurua eta udalerriko ezagutza-datuak (hiztunak eta elebidunen proportzioa). Ikus "Laginaren kalkulurako tresna": <https://soziolinguistika.eus/eu/lagina/>

Lagin-akatsa kalkulatzeko eredu matematikoaz gehiago jakin nahi izanez gero, jo (Yurramendi eta Altuna 2009) edota (Yurramendi et al. 2013) txostenetara.

¹¹ Behatutako elkarrizketen artean euskarazko elkarrizketetan parte hartu duten solaskideek osatu duten ehunekoa.

4.4 LAGINARI BURUZ

Ikerketa honetan, Pasaia kaleetan behatutako 10.313 solaskideak zein hizkuntzatan hitz egiten ari ziren jaso da, aurreko atalean zehaztu bezala. Metodologiaren ezaugarriak kontuan izanda, ezin da jakin behatu diren pertsona horiek Pasaia biztanleak diren ala ez.

Nolanahi ere, udalerriko errealitatera hurbiltzeko asmoz, bertako biztanleriaren ezaugarriekin alderatuko ditugu behatutako solaskideen ezaugarriak, atal honetan. Horrela, begiratuko da ea behatutako lagina udalerriko biztanleriarekiko zer-nolako hurbilketa den, hau da, laginaren ezaugarriak pasaitarren ezaugarriekin bat egiten duten, horrek lagunduko baitu emaitzen interpretazioa. Azterketa hori bi aldagai kontuan hartuta egingo da, alde batetik sexua eta, bestetik, adina.

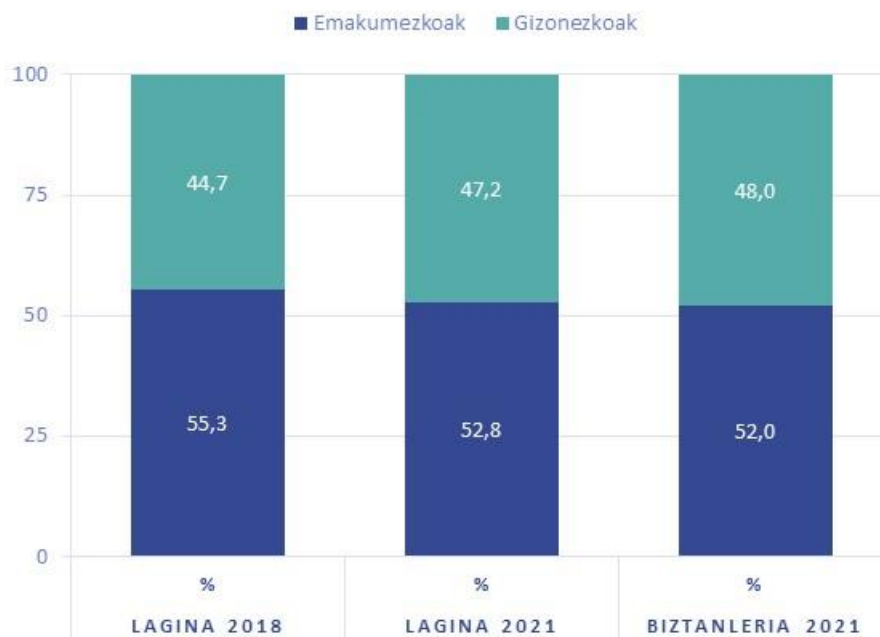
Bestalde, datozen azpi-ataletan, Pasaia kale-neurketaren aurreko edizioako laginarekin ere alderatuko da 2021ekoa. Izan ere, bilakaera-datuen interpretaziorako, lagungarri da ezagutzea Pasaia kaleetan urterik urte behatu diren solaskideen profila.

Bide batez, garrantzizkoa da kontuan izatea datu-bilketa egin den ordu-kopurua. Pasaia kale-neurketaren aurreko edizioan 60 orduko datu-bilketa burutu zen; 2021ean, halaber, 60 ordukoa izan da. Dena den, Pasaian zerbait txikiagoa izan da jasotako lagina ikerketaren azken edizioan: 2018ko behaketan 11.976 pertsona izan ziren, eta 2021ekoan 10.313.

4.4.1 Laginaren eta biztanleriaren osaketa, sexuaren arabera

Pasaiaiko biztanleriaren % 52 emakumezkoak dira EUSTATEk emaniko 2021eko erroldako datuen arabera. Urte berean egindako hizkuntzen erabileraren neurketako laginean jasotako datua oso antzekoa da (% 52,8). Azken neurketarekin alderatuta, 2021eko lagina biztanleriaren osakerara gerturatu da, 2018an egindako ikerketaren laginean emakumezkoak % 55,3 izan ziren eta.

1. Grafikoa eta Taula. LAGINA ETA BIZTANLERIA SEXUAREN ARABERA. PASAIA, 2021 (%)

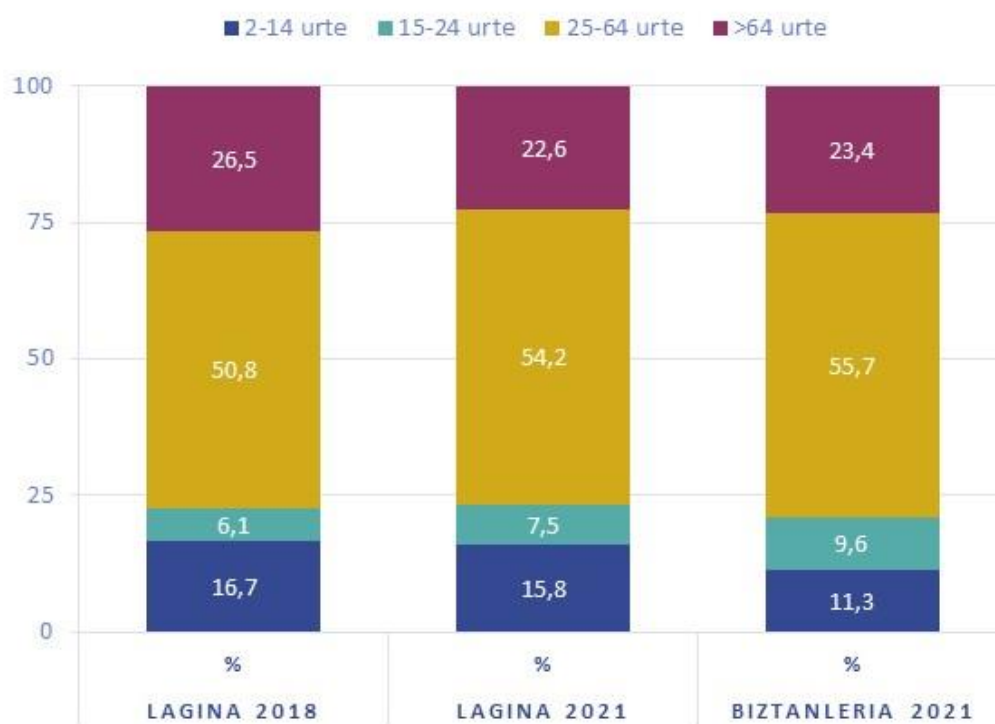
Sexua	Lagina 2018		Lagina 2021		Biztanleria 2021	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Emakumezkoak	6.626	55,3	5.447	52,8	8.577	52,0
Gizonezkoak	5.350	44,7	4.866	47,2	7.928	48,0
GUZTIRA	11.976	100,0	10.313	100,0	16.505	100,0

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzen zentsua, 2021

4.4.2 Laginaren eta biztanleriaren osaketa, adinaren arabera

Pasaian eginiko 2021eko ikerketa honetako laginean, pisu handiena biztanle helduek hartu dute (% 54,2); ondoren adinekoek (% 22,6), jarraian haurrek (% 15,8) eta azkenik gazteek (% 7,5). Joera horrek bat egiten du, hein batean, Euskal Herriko kaleetan jasotakoarekin, izan ere, ikerketa nagusi horretan behatutako hiztunen erdia heldua izan da. Hala, euskararen erabileraren arabera, honako hurrenkeran sailkatu dira adin-taldeak: helduak, haurrak, adinekoak eta gazteak (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

2. Grafikoa eta Taula. LAGINA ETA BIZTANLERIAREN ARABERA. PASAIA, 2018, 2021 (%)

Adin-taldea	Lagina 2018		Lagina 2021		Biztanleria 2021	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
2-14 urte	1.994	16,7	1.630	15,8	1.860	11,3
15-24 urte	725	6,1	770	7,5	1.591	9,6
25-64 urte	6.080	50,8	5.585	54,2	9.188	55,7
>64 urte	3.177	26,5	2.328	22,6	3.866	23,4
GUZTIRA	11.976	100,0	15.898	154,2	25.693	155,7

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzen zentsua, 2021

Lagina biztanleekin alderatuz, honakoa ikus daiteke:

- Pasaian **lagina eta biztanleriaren arteko proportzioak oso orekatuta** daude. Nolanahi ere, haurren presentzia zertxobait handiagoa da laginean biztanleriaren osaketarekin alderatuta (% 15,8 laginean, % 11,3 biztanleriaren osakeran).

Azpirarra daiteke banaketa hori Pasaian. Izan ere, oreka hori ez da beti gertatzen; aurrez egin diren behaketa guztiek erakutsi dute oso ohikoa dela biztanleriaren eta ikerketako laginaren banaketa ez egotea erabat orekatua, bizitza-ohiturak ez baitira berdinak izaten adin-tarte guztietan.

Pasaian, ordea, hurbilketa hori ikusi da: 2021eko lagina 2018koarekin alderatuz gero, ikus daiteke 2021eko lagina hurbilago dagoela biztanleriaren osaketatik 2018koa baino: adinekoen eta haurren laginek behera egin dute, eta gazte zein helduen laginek gora egin dute.

4.4.3 Laginaren osaketa, ibilbideen arabera

Pisu handiena Donibane Bonantza ibilbideak du (% 23,4), eta txikiena San Pedroko Poblado (% 7,1). Gainerakoan, nahiko pisu orekatua dute ibilbideek: % 19,7 Pasai Antxon, % 18,3 San Pedroko zaharrean, % 16,3 Trintxerpen eta % 15,1 Donibane Meipin.

Bilakabideari erreparatuz gero, Donibane Bonantza ibilbidearen pisuak nabarmen egin du gora (% 11,8 2018an, % 23,4 2021ean), eta San Pedroko Poblado (% 20,5 2018an, % 7,1 2021ean) zein Trintxerpeko pisuek nabarmen egin dute behera (% 27,8 2018an, % 16,3 2021ean).

Pasaia erabilera-datu ulertzeko, oso aintzat hartzekoa da Donibane Bonantzako ibilbidearen pisuak nabarmen gora egin izana, euskararen erabilera-datu altuenak baititu, eta Trintxerpeko zein San Pedroko Poblado ibilbideetako pisuek behera egin izana, horiek baitira euskararen erabilera-datu baxuenak dituzten ibilbideak.

3. Grafikoa eta Taula. LAGINAREN BILAKAERA, IBILBIDEKA. PASAIA, 2018, 2021 (%)

Ibilbidea	Lagina 2018		Lagina 2021	
	Abs.	%	Abs.	%
Donibane Bonantza	1.413	11,8	2.415	23,4
Donibane Meipi	1.150	9,6	1.560	15,1
Pasai Antxo	2.063	17,2	2.035	19,7
San Pedro (Poblado)	2.453	20,5	735	7,1
San Pedro (zaharra)	1.573	13,1	1.886	18,3
Trintxerpe	3.324	27,8	1.682	16,3

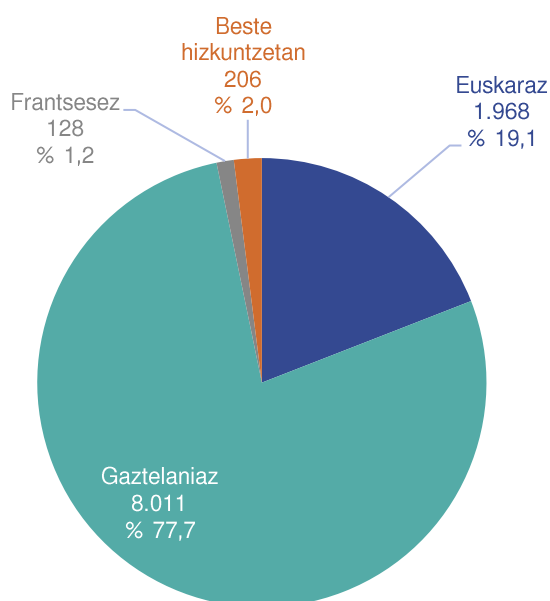
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzen zentsua, 2021

5 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA

5.1 DATU OROKORRA (2021)

Ikerketa-garaian, Pasaia kaleetan topatutako 10 lagunetatik 2 euskarazko elkarrizketatan ari ziren (zehazki, % 19,1). Gainerakoak gaztelaniazko (% 77,7), frantsesezko (% 1,2) eta beste hizkuntza batzuetako elkarrizketatan ari ziren (% 2)¹².

4. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA. DATU OROKORRA. PASAIA, 2021 (%)

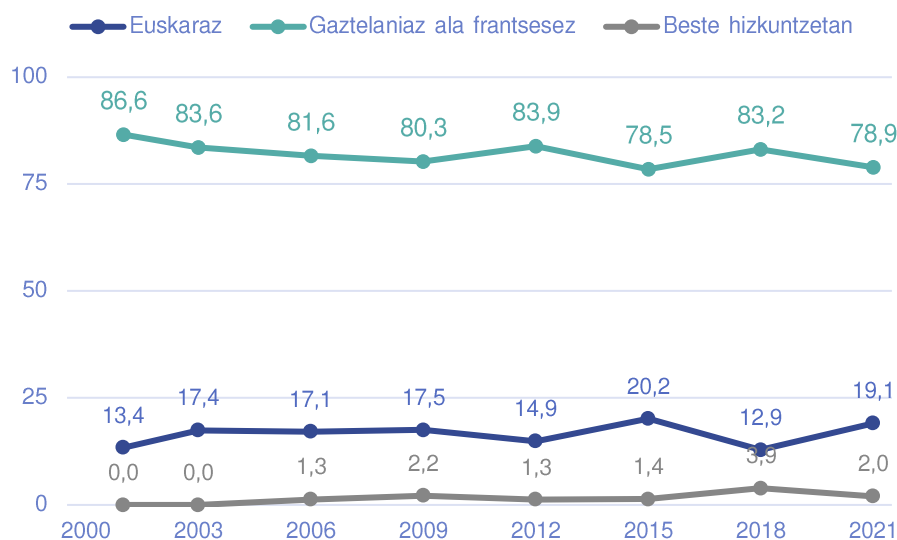
Hizkuntza	Lagina	Erabilera %
Euskaraz	1.968	19,1
Gaztelaniaz	8.011	77,7
Frantsesez	128	1,2
Beste hizkuntzetan	206	2,0
GUZTIRA	10.313	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.		

¹² Gogora ekarri behar da emaitzen adierazgarritasuna aurkeztu den atalean esan den bezala (.3 atala), Pasaia behaketan **±% 1,76**koa izan dela akats-tartea, eta, beraz, emaitzetan gorabeherako tarte hori kontuan hartu behar dela.

5.2 BILAKAERA (2001 – 2021)

Pasaia kaleetan, 2021eko neurketa SEI Elkarteak eta Soziolinguistika Klusterrak udalerrri horretan egin duten zortzigarrena da (2001ean hasi eta hiru urteko tartearekin errepikatu dira). Jarraian, azken hogeitun urteetan Pasaian euskararen erabilerak izan duen bilakaera erakusten da.

5. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERAREN BILAKAERA. PASAIA, 2001-2021 (%)

Hizkuntza	2001	2003	2006	2009	2012	2015	2018	2021
Euskaraz	13,4	17,4	17,1	17,5	14,9	20,2	12,9	19,1
Gaztelaniaz ala frantsesez	86,6	83,6	81,6	80,3	83,9	78,5	83,2	78,9
Beste hizkuntzetan			1,3	2,2	1,3	1,4	3,9	2,0
GUZTIRA	100,0	101,0	100,0	100	100	100	100	100
<i>Lagina</i>	11.805	7.303	10.201	11.316	9.835	10.846	11.976	10.313
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.								

Goiko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, aipatu behar da azken ediziotik Pasaian izandako euskararen erabileraren igoera: % 12,9koa zen erabilera 2018an eta % 19,1koa 2021ean.

Kontuan izatekoa da urtez urte kale-erabileraren datuek izan dituzten gorabeherak: 2001etik hasita 2021eko datua sei puntu goitik dago (% 13,4 2018an eta % 19,1 2021ean), hain zuzen, inoizko bigarren altuena, 2018an jasotako beheranzko joerari itzulia emanaz. Gogoratu behar da 2018an ibilbiderik "erdaldunenetan" 2021ean baino solaskide gehiago behatu zirela. Horrek eragin zezakeen ziurrenik euskararen kale-erabileraren datu orokorrean

5.3 UDALERRIKO INGURU SOZIOLINGUISTIKOA

Herriko kaleetan egiten den hizkuntzen erabilera aztertzeko eta errealitate hori hobeto ulertzeko udalerriko zenbait aldagai soziolinguistiko aintzat hartzea ezinbestekoa da.

Atal honetan, kaleko erabilerarekin batera populazioarekin zuzenean loturiko hiru aldagai aztertuko dira: biztanleriaren lehen hizkuntza, etxeko erabilera eta euskaraz aritzeko gaitasuna. Hala azertu dute Sorolla, Altuna eta Larrea egileek 2019an eginiko *Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak* izeneko ikerketan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 11), eta, era berean, biztanleriaren aldagai soziolinguistiko horiek lantzen dira Euskal Jaurilaritzak argitaratzen dituen *Mapa Soziolinguistikoetan* ere (Eusko Jaurilaritza - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020).

Beraz, honako lau aldagai hauek hartu dira aztergai: 1) EUSTATEk ematen duen udalerriko euskara-gaitasuna, hots, zenbat biztanle diren euskaldun, ia euskaldun edo erdaldun¹³; 2) biztanleen artean lehen hizkuntza¹⁴ euskara, erdara, euskara eta gaztelania edo beste bat dutenen ehunekoak; 3) etxeko hizkuntzen erabilera¹⁵, euskara, erdara, biak edo beste bat erabiltzen diren alegia; eta 4) ikerketa honetan jasotako hizkuntzen kaleko erabileraren datua.

Atal honen helburua da lau aldagai soziolinguistiko horiek baliatuz udalerriko inguru soziolinguistikoaren argazkia eskaintzea. Aldagai horiek, ordea, ez dira konparagarriak bere horretan, errealitate desberdinen berri ematen dutelako.

Alde batetik, hizkuntza hitz egiten jakitea norberaren ezaugarri kognitiboa da, errealitate psikologiko batutzailea, hizkuntza berriak eskura baitaitezke, lehendik ikasitako beste hizkuntza batzuen ezagutza kaltetu gabe. Erabilera, aldiz, ezaugarri kolektiboa, familiakoa edota soziala da (Vila i Moreno 2021, 26). Esan daiteke, beraz, testuinguru sozial eleaniztun batean, ezagutzak ez duela hizkuntzaren erabilera baldintzatzen, hizkuntza erabiltzeko aukera baino ez baitu sortzen (Vila i Moreno 2021, 26) edo eskaintzen (Ramallo 2020).

Kontuan hartzekoa da, bestalde, desberdintasun metodologiko nabarmenak daudela kale-erabilera, etxeko erabilera, lehen hizkuntza eta euskara-gaitasuna neurtzeko moduan. Laburbilduz, aztertzen ari garen aldagai horien arteko alderaketak oso tentuz hartu beharrekoak dira, honako arrazoi hauek tarteko:

¹³ Kategoria horiek euskararen jakite-mailari buruz egiten diren lau galderari erantzundakoaren arabera lortu dira: "ulertzen duzu?", "hitz egiten duzu?", "irakurtzen duzu?", eta "idazten duzu?". Aukeran ematen diren erantzunak (ezer ez, nekez, eta ondo) konbinatuz, zazpi hiztun-kategoria sortzen dira, eta zazpi horiek bilduz, guk aurkeztutako hirurak:

		ULERTU	HITZ EGIN	IRAKURRI	IDATZI
EUSKALDUNAK	ALFABETATUAK	Ondo	Ondo	Ondo	Ondo
	ERDI-ALFABETATUAK	Ondo	Ondo	Nekez	Nekez
	ALFABETATUGABEAK	Ondo	Ondo	Ez	Ez
IA EUSKALDUNAK	ALFABETATUAK	Ondo/ Nekez	Nekez	Ondo/ Nekez	Ondo/ Nekez
	ALFABETATUGABEAK	Ondo/ Nekez	Nekez	Ez	Ez
	PASIBOAK	Ondo/ Nekez	Ez	Ez	Ez
ERDALDUNAK		Ez	Ez	Ez	Ez

¹⁴ Ikerketa honetan, EUSTATEk ematen duen ama-hizkuntzaren datua erabiltzen da lehen hizkuntza modura, hots, erakunde horren arabera, 3 urte bete arte ikasten den lehenengo hizkuntza. Lau aukera daude: lehen hizkuntza moduan umetan euskara bakarrik ikasi duten pertsonak, gaztelania bakarrik ikasi dutenak, euskara eta gaztelania ia aldi berean ikasi dutenak eta, azkenik, lehen hizkuntzatzat euskara eta gaztelania ez den besteren bat izan dutenak.

¹⁵ Etxean erabiltzen den hizkuntza etxean gehienetan hitz egiten den hizkuntza da. Atal honetan, lehen hizkuntzarako erantzun berberak onartzen dira: euskara, gaztelania, biak edo besteren bat (EUSTAT).

- **Kale-erabilera behaketa bidez jasotzen da**, beraz, hizketan ari dena horretaz konturatu ere ez da egiten; **etxeko erabilera-datua**, aldiz, **inkesta bidez jasotzen da**, eta norberak ematen du bere etxean hitz egiten duen hizkuntzaren inguruko informazioa.
- **Kale-erabileran ez da ezinbestean udalerrian bizi direnen erabilera** islatzen bere horretan, kalean behaturiko elkarrizketen erabilera jasotzen baita, izan bertan erroldatutako biztanleen ala ez.
- **Kale-erabilera gertuko artekoa** izan ohi da, eta, sarritan, adinkide berekoen artean gertatzen da. Aldiz, **etxeko erabilera familia eremukoa** da, normaletan belaunaldi ezberdinen artekoa (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 16).

Nolanahi ere, azaldutako ñabardura horiek kontuan izanda ere, aurrez egin diren ikerketen arabera, esan daiteke honako korrelazio hauek izan, badirela:

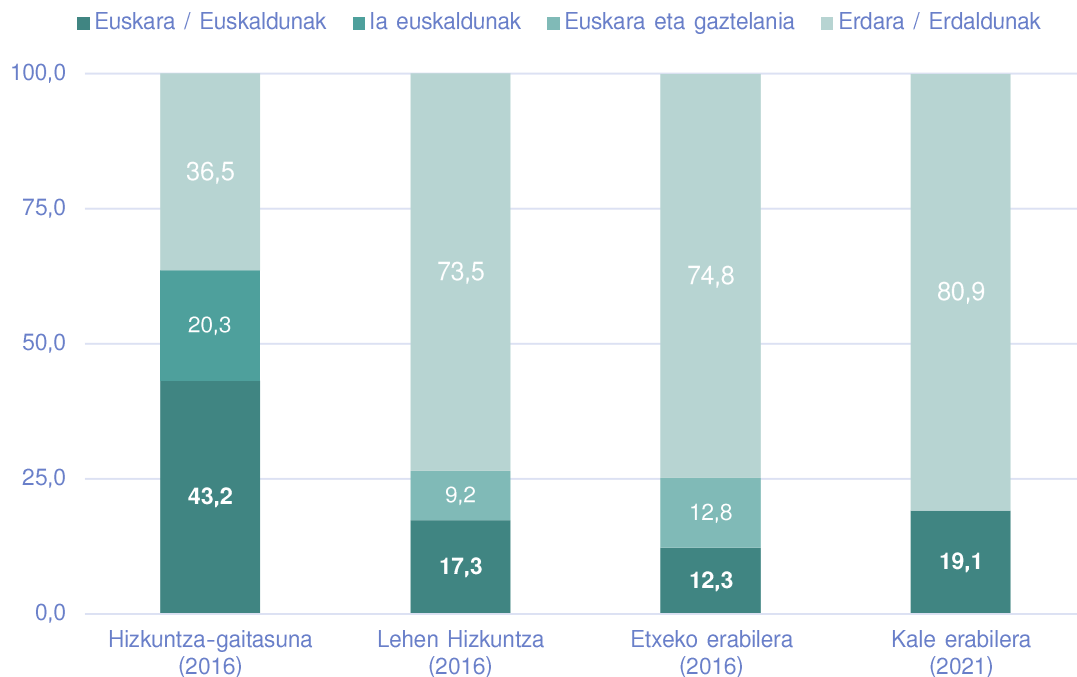
- **Zenbat eta udalerrri euskaldunagoa izan orduan eta handiagoa da euskararen kale-erabilera**. Baina, banaketa hori ez da lineala eta ez uniforme, eta udalerrien artean hizkuntza portaerari buruzko desberdintasunak ageri dira (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 12).
- **Lehen hizkuntza modura euskara jaso dutenen proportzioa handia den udalerrietan, gehienetan, are eta handiagoa da euskararen kale-erabilera**. Lehen hizkuntzaren proportzioak behera egin ahala, hala egiten du euskararen erabilerak (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 15).
- **Zenbat eta handiagoa izan etxeko erabilera, orduan eta handiagoa da kaleko erabilera**. Nabarmentzekoa da bestalde, kaleko erabilera etxekoa baino altuagoa dela udalerrri gehienetan. Gainera, alde hori ez da murrizten etxean euskaraz asko hitz egiten den udalerrietan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 16).
- **Ezagutza, kale-erabilera, lehen hizkuntza eta etxeko erabilera**: aldagai soziolinguistikoen euskarari dagokion datuetan, balio altuenetik txikienera hurrenkera hori da ia udalerrri guztietan ohikoena (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

Beraz, aztertu ditzagun Pasaia udalerrian bildu diren aldagai soziolinguistikoen datuen arteko harremana.

5.3.1 Pasaiaiko aldagai soziolinguistikoak

Pasaiaiko aldagai soziolinguistikoak aztertuz (6. Grafikoa eta Taula) ikus daiteke aldagai horien artean balio altuena euskara-gaitasunak duela (% 43,2), eta, gainerakoek, balio altuenetik txikienera, ohiko ereduari jarraitzen diotela: kale-erabilera (% 19,1), lehen hizkuntza (% 17,3) eta etxeko erabilera (% 12,3).

6. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZA-GAITASUNA, LEHEN HIZKUNTZA, ETXEKO ERABILERA, KALE-ERABILERA ETA MATEMATIKOKI ESPERO DAITEKEEN ERABILERA. PASAIA, 2016-2021.(%)

	Hizkuntza-gaitasuna (2016)	Lehen Hizkuntza (2016)	Etxeko erabilera (2016)	Kale erabilera (2021)
Euskara / Euskaldunak	43,2	17,3	12,3	19,1
Ia euskaldunak	20,3	-	-	
Euskara eta gaztelania	-	9,2	12,8	-
Erdara / Erdaldunak	36,5	73,5	74,8	80,9
GUZTIRA	100,0	100,0	99,9	100,0
<i>GUZTIRA, Abs.</i>	0	0	0	0

Iturria. EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzen zentsua, 2016; Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

Euskara-gaitasunari dagokionean, ikus daiteke Pasaia biztanleen artean hamarretik lau euskaldunak direla, zehazki, % 43,2; eta beste % 20,3k euskara ulertzen dute. Beraz, hamar biztanletatik sei dira euskaraz hitz egiteko -edo gutxienik ulertzeko- gai.

Gaitasun hori kontuan izanda, VI. Mapa Soziolinguistikokoak **2. gune soziolinguistikoa** kokatzen du Pasaia (% 20-50 udal-gaitasuna) (Eusko Jaurlaritzaren - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020, 39)¹⁶. Mapa horrek ondoren zehazten den informazioa eskaintzen du 2. gune hori ezaugarritzeko:

"Bigarren gune soziolinguistikoko udalerrietan EAEko biztanleriaren ia hiru laurden bizi dira (%72,2), 1.487.770 biztanle. Horietatik 471.736 dira euskaldunak, hau da, euskaldun guztien erdia baino gehiago (%55,7). Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako 80 udalerri osatzen dute bigarren gunea. Hiru hiriburuak eta 50.000 biztanletik gorako hiri guztiak gune soziolinguistikoko honetan daude."

(Eusko Jaurlaritzaren - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020, 41).

Udalerriko **euskara-gaitasunaren** eta **lehen hizkuntzaren** artean aldea izatea ohikoa da, tarte horretan islatzen baita euskarak izan duen irabazia azken 30-40 urte inguruan, hezkuntza-sistemaren eta helduen ikasketa-prozesuen bitartez. Pasaian ere, biztanleriaren % 43,2k euskara gaitasuna du eta horietatik % 26,5ak lehen hizkuntza modura jaso du euskara (euskara edo euskara eta gaztelania batera); azpimarragarria da, beraz, bertako biztanleriaren parte oso esanguratsuak (% 16,7) euskara bigarren hizkuntza modura ikasi duela, eta, beraz, euskararen ezagutzaren aldeko irabaziak direla. Era berean, gaitasuna eta etxeko erabileraren artean ere aldea izatea oso ohikoa da, izan ere, arestian esan bezala, etxeetan belaunaldi desberdinetako kideak elkartzen dira. Sarri asko, kide horiek euskara-gaitasun desberdina dute, edota horietako batzuk gaztelaniaz euskaraz baino errazago hitz egiten dute, eta, beraz, etxe askotan ez dira betetzen euskararen erabilera bereziki eragiten duten faktoreak: harreman-sarea eta erraztasuna (Aizpurua Espin 2018, 44).

Lehen hizkuntzaren eta **etxeko erabileraren** datuek gertutasun handiagoa izan ohi dute; Pasaian, lehen hizkuntza euskara edo euskara eta gaztelania dutenek biztanleriaren % 26,5a osatzen dute eta etxeko erabilera euskara edo biak erabiltzen dituztenak % 25,1 dira. Hau da, esan daiteke, etxeko kideen artean, zenbat eta gehiago izan euskara lehen hizkuntza modura dutenak orduan eta erabilera handiagoa izango dela etxeko giroan. Harreman hurbileko hori, Pasaian bezala, ia udalerririk guztietan gertatzen da (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

¹⁶ Herriko ezagutza-datuak ez ezik, lehen hizkuntzaren, etxeko erabileraren eta kale-erabileraren emaitza enpirikoetan oinarrituz, "Euskarak gaztelaniaz bezainbesteko presentzia (EG)" duen udalerrien multzoan kokatzen da (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 24). Multzo soziolinguistikoko hori 2016ko Inkesta Soziolinguistikoko eta 2017-2018 urte bitartean egindako udal neurketen emaitzak aintzat hartuz osatu zen, "Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak. Udalerri mailako analisia. Laburpena eta ondorioak" izeneko txostenean (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019).

Nolanahi ere, azpimarratu behar da multzo horretako udalerrien batezbestekoetatik gorakoak direla Pasaia hizkuntza-gaitasunaren, lehen hizkuntzaren, etxeko erabileraren eta kale-erabileraren datuak (3.taula - Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

Matematikoki espero daitekeen euskararen erabileraz, erabilera isotropikoaz

Arestian zehazturiko lau aldagai soziolinguistikoez gain, bada kaleko erabilera ulertzeko interesgarri izan daitekeen bosgarren bat ere, hain zuzen, J.L. Alvarez Enparantza Txillardegiren eredu matematikoan (2001) oinarritutako erabilera isotropikoa. Datu horrek, elebitasun sozialeko eremutan, bi hizkuntzen ezagutza unibertsala ez denean, biztanleek duten hizkuntzak erabiltzeko aukera azaltzeko balio du. Hau da, eredu horren bitartez, egoera hipotetiko eta gune jakin batean, matematikoki espero daitekeen euskararen erabilera kalkula daiteke, eremu horretako elebidun dentsitatea kontuan izanda, euskaldunek euskaldunekin beti euskaraz egingo dutela planteatuta (euskararekiko leialtasun erabatekoa dutelakoan) eta hizketaldian parte hartzen duten balizko taldeen pisua aurreikusita.

Eredu hori aintzat hartuta, eta egoera hipotetiko hori udalerrriaren kasura egokituta, Pasaia udalerriko *erabilera isotropikoaren* kalkulua berritu da ikerketa honetan¹⁷, euskal hiztunen hizkuntza-hautua, neurri batean behintzat, ulertzen lagun dezakeelakoan.

Kalkuluak eginda, hortaz, % 13,6koa da baldintza hipotetiko horietan Pasaia euskararen erabilera isotropikoa (edo espero daitekeen erabilera), kontuan izanik udalerriko biztanleen euskaldunen ehunekoa % 43,2koa dela. Beraz, behatutako erabilera erreala (% 19,1) matematikoki espero daitekeen erabilera baino altuagoa da.

Alabaina, badira datu hipotetiko horretatik kale-erabileraren datu erreala gorantz aldentzeko arrazoiak, besteen artean, honako hauek: alde batetik, kaleko harreman sozialak zorizkoak ez izatea nagusiki. Hortaz, gerta daiteke harreman horietan aurrez ezarritako hizkuntza-erabileraren ohituretan hizkuntza bat edo bestea gailentzea. Beste alde batetik, kontuan izan behar da euskaldunek euskaldunekin elkartzekoan beti euskaraz egitea (% 100eko leialtasuna) ia ezinezkoa dela, sarri, solaskideen inguruko informazioa ez-nahikoa delako, (Iriberrri eta Uriarte 2012, 201)¹⁸, euskaraz egiteko erosotasunik ez dutelako edo euskaraz aritzeko sarerik edo konfiantzazko giro nahikorik ez dutelako (Amorrortu, Goirigolzarri, eta Ortega 2021, 24).

Beraz, laburbiltzeko, esan daiteke udalerriko euskararen ezagutza-datua kalean egiten den erabileraren iragarle ona izan daitekeen arren (udalerrian zenbat eta euskaradun gehiago izan orduan eta euskararen erabilera handiagoa espero daiteke), beste aldagai batzuk ere aintzat hartu behar direla, ezinbestez, hizkuntzen erabileraren konplexutasuna ulertzeko. Gainera, baldintza soziolinguistikoetara mugatu gabe, faktore sozioekonomikoak eta soziodemografikoak ere adierazgarriak izan daitezke (nahiz eta azterketa honetan ezin ditugun nahi bezala kontuan izan).

¹⁷ Eragiketa matematiko zehatza honako formula honen bitartez osatzen da: $PB = mB (w2ex2 + w3ex3 + w4ex4)$, non: PB = euskararen erabilera-maila; W2 = bikoteen pisua., W3 = hirukoteen pisua, w4 = laukoteen pisua; mB = euskararekiko leialtasuna, ex = elebidunen proportzioa.

Gaia sakontzeko, ikus (Alvarez Enparantza, Txillardeggi 2001) eta (Isasi eta Iriarte 1998).

¹⁸ Besteak beste, gogora daiteke Euskaraldiaren ariketa sozialaren gakoetako bat dela txaparen erabilera. Hau da, txaparen bidez, solaskideak euskara ulertzen duela jakin daiteke, eta hori ezagutzea faktore erraztailea da hiztunarentzat, euskara erabil dezan.

MUGIMENDU MIGRATZAILEEN ERAGINA

Hizkuntza gutxituen biziberritze-prozesuetan lurraldeko aldagai demografikoek duten garrantzia txosten honetan nabarmendu da, esate baterako, euskaraz hitz egiten duten biztanleriaren sexuaren, adinaren¹⁹ edo migrazioen²⁰ garrantziaz jabetzeko. Azken aldagai horrek (migrazio-fenomenoak) herriko kaleetan duen eragina kontuan izatekoa da dagoeneko gaur egungo datuak aztertzeke; zalantzarik gabe, are eta hurbilagoetik begiratu beharko dira aurrerantzean, aurreikus daitekeen migrazio-fenomenoaren goranzko joera baieztatzen bada.

Esate baterako, gogoratu behar dira iragan hurbileko honako bi fenomeno nagusiak: euskararen lurraldean XX. mendean Estatu Espainiarretik Euskal Herrira heldutako migrazioaren eragina (J. I. Ruiz Olabuenaga eta Blanco 1994) eta, berriki, XXI. mendearen hasierarekin batera, jatorri atzerritarreko immigrazioa. Azken fenomeno horren ondorioz, Euskal Autonomia Erkidegoan % 11,7koa da biztanleria horren dentsitatea (Aierdi, Uranga, eta Iñarra 2021, 14)²¹, eta aurreikusi daiteke 100etik gora hizkuntzek dutela presentzia gure artean, biztanle horien jatorrizko estatuan hitz egiten diren hizkuntzak identifikatuta²².

Aipatu behar da herriko kaleetan hizkuntza horien presentzia apala dela, oro har, gaur, gaurkoz: Euskal Herrian, beste hizkuntzen erabilera 2,8koa izan da²³, duela bost urte behatu zenaren pare (% 2,7 2016an % 2,8 2021ean). Pasaian, 2021eko datuen arabera, jatorri atzerritarreko biztanleria % 12,7 da²⁴, eta euskara, gaztelania eta frantsesa ez diren beste hizkuntzen erabilera % 2koa izan da (2016ko datua: % 3,9), oso presentzia txikia, beraz proportzionalki. Dirudenez, horren arrazoia izan daiteke aloglotoen (ez euskara ez gaztelania) migrazioak kaleko elkar eraginetan presentzia txikia izatea (oraingoz). Berez, ez gaztelania ez euskara hitz egiteak ez luke halako baldintza esturik jarri beharko bertako hizkuntza aukeratzekoan (hizkuntza ofizial biak arrotzak baitzaizkie), ez bada nagusitasun edo erabilgarritasun irizpideen ondorioz.

Aipaturiko ezaugarri hori garrantzizkoa izan daiteke, alegia migratzaileen begietara euskara interesgarria izan arren, gaztelaniaren ondoan beharrezkoa ez izatea (Uranga eta Aierdi 2021, 35). Beraz, komunitateen arteko konfluentzia gertatu ahala, ikusi beharko da zer bilakaera hartzen duen euskararen erabilerak. Hor bada, noski, kohesio sozialari begirako erronka, eta bada, era berean, kohesio linguistikoari begirakoa ere; etorkizunari begira, lanerako alor garrantzitsua, zalantzarik gabe (Sorolla et al, 2019: 41).

¹⁹ Ikus, adinari dagokionean, besteak beste, UNESCOk hurrenganako hizkuntzaren transmisioari ematen dion garrantzia hizkuntza zaugarri modura sailkatzeko irizpideetan (Moseley 2010).

²⁰ Bizindar etnolinguistikoaren teoriaren baitan ere migrazioen datuen garrantzia esplizituki identifikatzen da (Giles et al. 1977).

²¹ Ikerketa horretan, jatorri atzerritarreko biztanleria honako hiru talde hauek osatzen dute: Estatu espainiarrean jaio eta atzerriko nazionalitatea dutenak, atzerrian jaio eta atzerriko nazionalitatea dutenak eta atzerrian jaio eta nazionalitate espainiarra dutenak.

²² Soziolinguistika Klusterraren hizkuntzen mapak hipotesi horien arabera egin dira: hizkuntza ofizialak zein diren, hizkuntza hedatuak eta hizkuntza minorizatuak. Ikus <https://soziolinguistika.eus/eu/proiektua/gipuzkoako-hizkuntza-aniztasunaren-mapa/>.

Soziolinguistika Klusterrak orain arte egindako ikerketek Euskal Autonomia Erkidegoko datuak aztertuz egin dira, oraingoz. Nafarroako eta Iparraldeko daturik ez du aztertu orain arte.

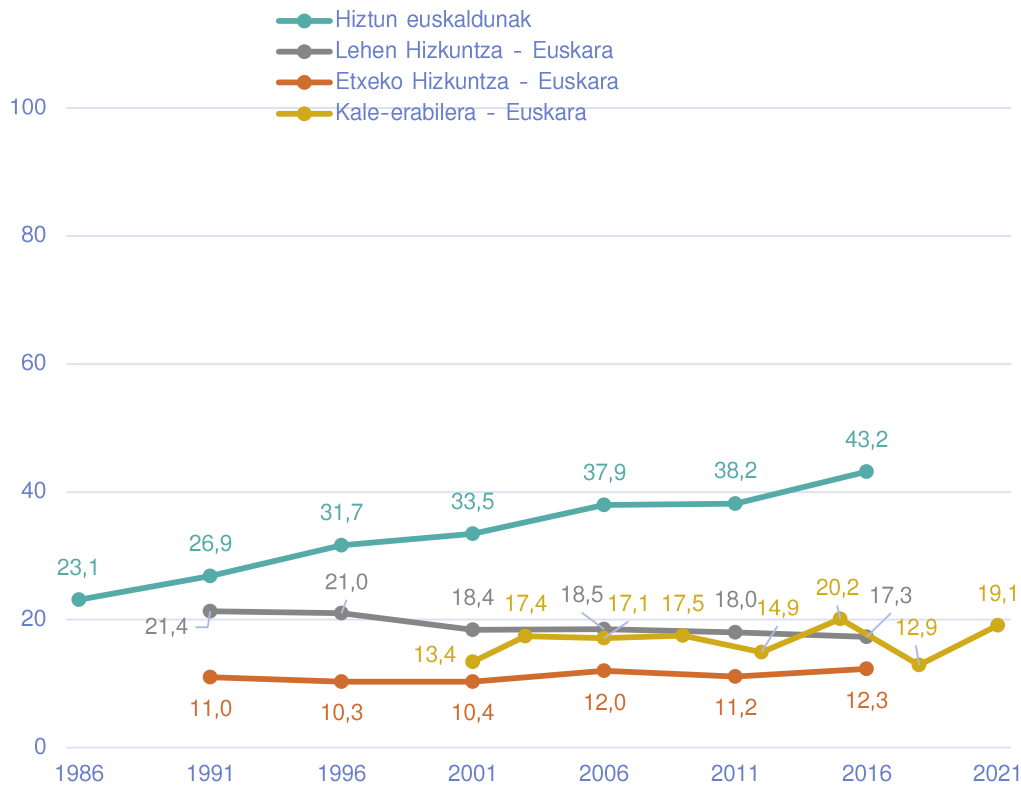
²³ Nolanahi ere, identifikatu diren joera nagusiak gogoratzea komeni da, udalerrri bakoitzak bere berezitasunak dituela jakin arren: Aierdi, Uranga eta Iñarra 2021 lanean ikus daitezke jatorri atzerritarreko biztanleriaren azterketaren ondorioz hipotesi mailan aurreikusitako hizkuntza-aniztasunaren inguruko zehaztasunak. Ikus: Gipuzkoako hizkuntzen mapa: <https://www.gipuzkoa.eus/eu/web/hizkuntzaberdintasuna/gipuzkoakohizkuntzak/hizkuntzen-mapak>

²⁴ Ikuspegi Immigrazioaren Euskal Behatokia: Jatorriko herrialde nagusien arabera. https://ikuspegi.eus/eus/estadisticas/estadisticas_tablas.php

Udalerriko aldagai soziolinguistikoaren azterketa honi amaiera emateko aipamen labur bat egin nahi diogu udalerriko kaleetan islatzen den biztanleen mugikortasunari. Alegia, udalerrien arteko mugimenduek ere gero eta arreta handiagoa eskatzen ari dira, batez ere, udalerrri euskaldunetan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 39). Gainerako udalerrietan ere, esanguratsuak izan daitezke jardueraren arabera udalerrien arteko mugimenduek, bertan erroldatuak ez diren biztanleen hizkuntzaren eragina kaleetan islatzen baita. Pasaiako kasuan, aipatu behar da bere hurbiltasun geografikoa dela-eta, Donostiaren eraginaren pean kokatzen dela, eta ezaugarri horrek euskararen hizkuntzen erabileran ere eragina izan dezakeela (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 30). Horri erantsi behar zaio, jakina, udalerriko kaleetan turismoak eragin dezakeen alterazioa.

5.3.2 Aldagai soziolinguistikoaren bilakaera

7. Grafikoa eta Taula: ALDAGAI SOZIOLINGUISTIKOEN ALDERAKETA. PASAIA, 1986-2021 (%)

%	1986	1991	1996	2001	2003	2006	2009	2011	2012	2015	2016	2018	2021
Hiztun euskaldunak	23,1	26,9	31,7	33,5	-	37,9	-	38,2	-	-	43,2	-	-
Lehen Hizkuntza - Euskara	-	21,4	21,0	18,4	-	18,5	-	18,0	-	-	17,3	-	-
Etxeko Hizkuntza - Euskara	-	11,0	10,3	10,4	-	12,0	-	11,2	-	-	12,3	-	-
Kale-erabilera - Euskara	-	-	-	13,4	17,4	17,1	17,5	-	14,9	20,2	-	12,9	19,1

Iturria. EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 1986-2016; Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2011-2021.

Aztertutako aldagai soziolinguistikoen bilakaeran azpimarra daitezkeen datuak honako hauek dira:

- **Euskara-gaitasunak** gora egin du nabarmen azken hogeita hamar urteko epean, bereziki, hezkuntza-sistemaren eraginez: % 23,1 zen 1986an, eta % 43,2 2016an.
- **Lehen hizkuntzan**, aldiz, beheranzko joera txiki bat baieztatzen da: 1991ean % 21,4koa zen lehen hizkuntzaren datua, eta % 17,3koa 2016an.
- **Etxeko hizkuntzari** dagokionean, apur bat igo da (% 11 1991ean, % 12,3 2016an).
- **Kaleko euskararen erabilerak** gorabeherak izan dituen arren, goranzko joera baieztatzen da: % 13,4koa zen euskararen erabilera 2001ean, eta % 19,1ekoa 2021ean.

Laburbilduz, esan daiteke 20 urteko epean ia zazpi puntuko igoera behatu dela euskararen kaleko erabileran, gora egin duela udalerrian bizi diren euskaldunen ehunekoak, gora egin duela apur bat etxeko euskararen erabilera, eta beheranzko joera antzeman dela lehen hizkuntzaren balioetan.

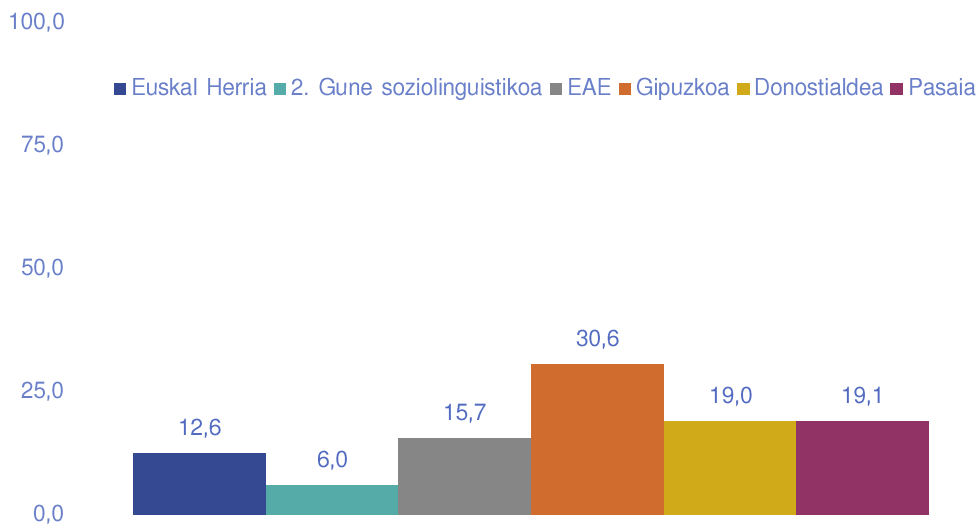
5.4 BESTE EREMU GEOGRAFIKOETAKO ERABILERA

5.4.1 Euskal Herria, herrialdea eta eskualdea

Ondorengo grafiko eta taulan, Euskal Herrian, Pasaiari dagokion gune soziolinguistikoan (2. gunea), Euskal Autonomia Erkidegoan, Gipuzkoan, Donostialdean eta Pasaian jasotako datuak bildu dira.

Pasaia euskararen erabilera (% 19,1) Gipuzkoako batez bestekotik (% 30,6) behera kokatzen da, Donostialdekoaren pare (% 19,0) eta gaineko eremuen gainetik: Euskal Herrian % 12,6, 2. gune soziolinguistikoan % 6, eta Euskal Autonomia Erkidegokoan % 15,7.

8. Grafikoa eta Taula. ERABILERA, LAGINA ETA AKATS-TARTEA. HAINBAT EREMU GEOGRAFIKO. PASAIA, 2021 (%)

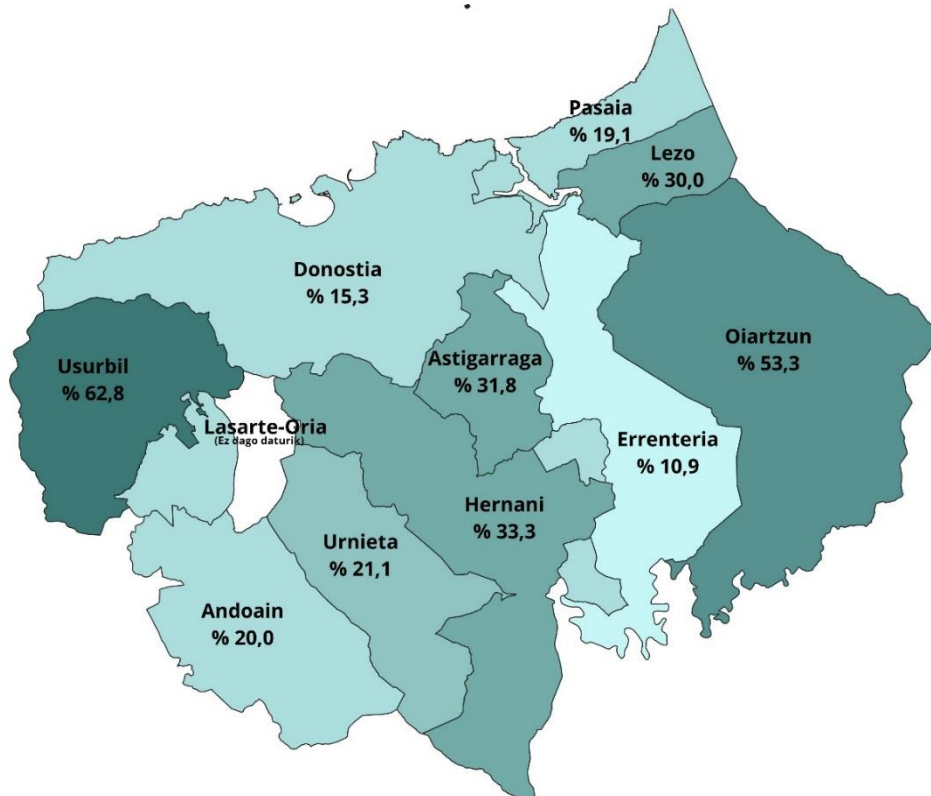
Eremua	Biztanleria	Lagina	Erabilera %	Akats-tartea %
Euskal Herria	3.136.258	603.497	12,6	0,3
2. Gune soziolinguistikoa ²⁵	1.603.444	289.080	6,0	0,2
EAE	2.178.619	489.073	15,7	0,3
Gipuzkoa	713.902	249.711	30,6	0,7
Donostialdea	326.793	115.010	19,0	0,2
Pasaia	16.505	10.313	19,1	0,8

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

²⁵ 3 gune soziolinguistikoan sailkatzen dira %20 - %50 Euskaldun dentsitatea duten udalerrriak (Eusko Jaurlaritza - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020).

5.4.2 Eskualdeko beste zenbait udalerrirekin alderaketa

1. Mapa eta Taula. **ESKUALDEKO ZENBAIT UDALERRITAKO HIZKUNTZEN ERABILERAREN KALE-NEURKETA. DONOSTIALDEA, 2021 (%)**

Udalerria	Euskararen kale-erabilera	Gaitasuna (Eustat, 2016)	Biztanle-kopurua
Usurbil	62,8	72,5	6.102
Oartzun	53,3	76,3	10.226
Hernani	33,3	61,3	20.442
Astigarraga	31,8	64,7	6.949
Lezo	30,0	60,3	6.050
Urnieta	21,1	60,4	6.126
Andoain	20,0	56,3	14.780
Pasaia	19,1	43,2	16.505
Donostia	15,3	46,0	180.897
Errenteria	10,9	42,9	39.545
Lasarte-Oria	Daturik ez	45,4	19.294

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa, 2021; EUSTAT. Biztanleria eta Etxebizitzen zentsua, 2016.

Euskal Herriko *Hizkuntzen Erabileraren Kale-neurketetako* datuen arabera, % 19,0koa izan da Donostialdeko eskualdean euskararen kale-erabilera (Altuna Zumeta eta Iñarra Arregi 2022). Aurreko mapan, eskualde horretako udalerrri desberdinetan egin diren *neurketetako* datuak bildu dira²⁶.

Ikus daitekeen bezala, Usurbilen behatu da euskararen erabilera handiena (% 62,8), eta, ondoren, Oiartzunen (% 53,3). % 30 inguruko erabilerak behatu dira Astigarragan (% 31,8), Hernanin (% 33,3) eta Lezon (% 30,0); eta % 20 ingurukoak Urnietan (% 21,1), Andoainen (% 20,0) eta Pasaian (% 19,1). Donostian, herrialdeko hiriburua izanik, % 15,3ko erabilera behatu da, eta, azkenik, Erreterian, % 10,9koa. Beraz, eskualdean erabilera-datu oso-oso desberdinak daudela agerian geratu da.

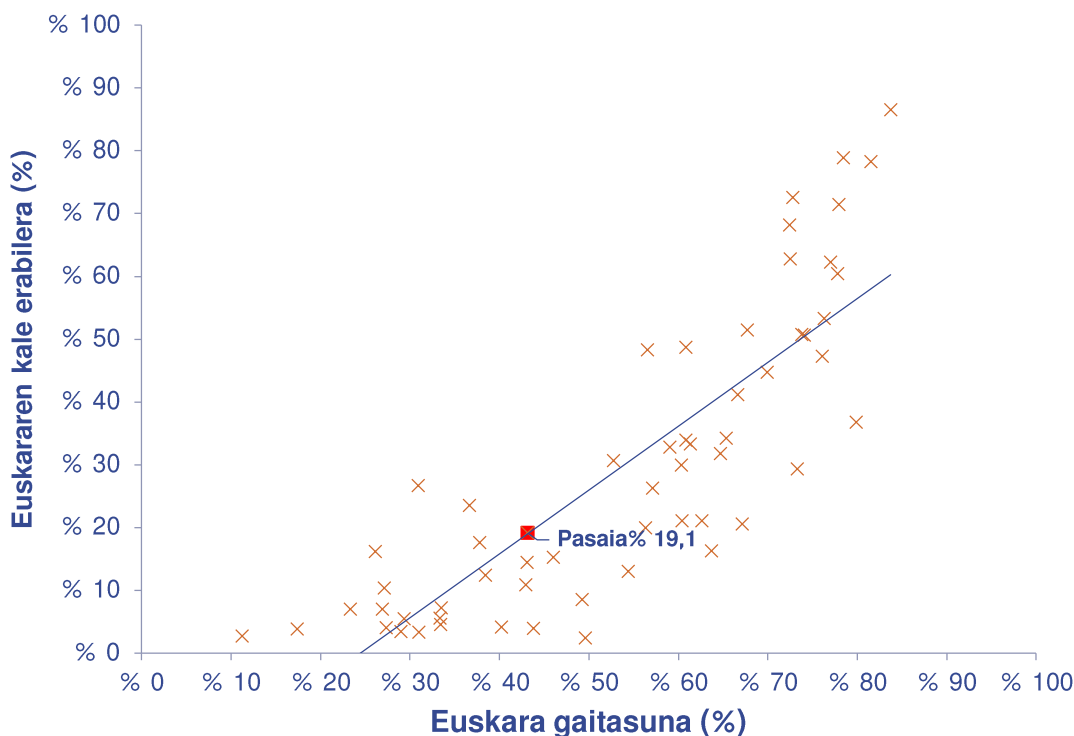
Eskualdearen euskararen erabileran Pasaia duen pisua ulertzeko, taulan bertan udalerrri horietako euskararen erabilera, biztanleria-kopurua eta udalerrri horietako euskara-gaitasuna bildu dira.

Ikus daitekeen modura, Pasaia, eskualde mailan, biztanleria-kopuru ertaina du (16.505 biztanle Pasaia). Gaitasunaren aldetik, ordea, Pasaia ondoren euskaldun-ehuneko txikiena duen udalerrria da (Pasaia % 43,2, Erreteria % 42,9), eta, euskararen kaleko erabilerari dagokionez, Donostia eta Erreterian ginetik kokatzen da (Pasaia % 19,1, Donostia % 15,3 eta Erreteria % 10,9).

²⁶ Donostialdeko eskualdean udalerrri guztietan egin da ikerketa 2021ean, Lasarte-Orian izan ezik.

3.4.3 Behatutako udalerrien kale-erabilera hizkuntza-gaitasunaren arabera

1. Irudia. HIZKUNTZEN ERABILERAREN KALE-NEURKETA EGINDAKO UDALERRIETAN EUSKARA-GAITASUNA ETA KALEKO ERABILERAREN ARTEKO ALDERAKETA. PASAIA, 2021 (%)

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa, 2021.

Goiko irudian 2021eko edizioan Soziolinguistika Klusterrak udalerritan berariaz egindako *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa* guztien euskararen erabilera-datua irudikatu da. Bertan, euskararen kale-erabilera eta udalerriko euskara-gaitasuna bi ardatzetan jarri dira harremanetan.

Ikus daitekeen bezala, joera garbia dago bi aldagai horien artean, esan nahi baita zenbat eta euskara-gaitasun handiagoa izan, orduan eta euskararen kale-erabilera altuagoa nabari dela. Baina, era berean, ikus daiteke harreman hori ez dela erabat lineala, izan ere euskara-gaitasun berbera duten udalerrietan euskararen kale-erabileraren datuak oso desberdinak izan daitezke.

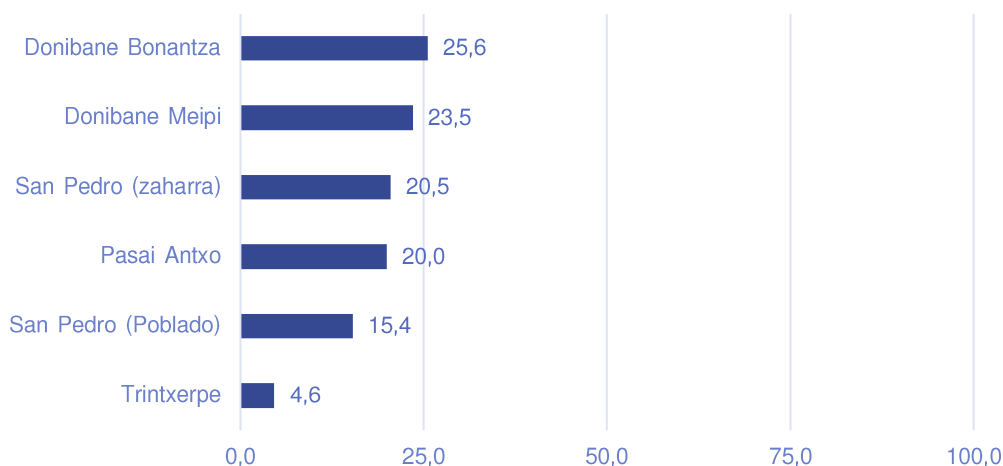
Behatu diren udalerriak kontuan izanda datuei erreparatuz gero, ikus daiteke Pasaian, euskara-gaitasunari erreparatuz (% 43,2), euskararen kaleko erabileraren datua (% 19,1) joera-marra orokorraren pare-parean dagoela.

6 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, UDALERRIKO IBILBIDEETAN

6.1 DATU OROKORRAK, IBILBIDEETAN (2021)

Herritarrek kalean zer hizkuntza darabilten aztertzea abiapuntu hartuta, herrian bizitza soziala agerikoen den eremuetan egiten da behaketa. Eremuak zein izango diren zehazteko, udalerriko harreman-gune nagusiak kokatzen jarduten da, eta behin eremuak definituta, udaleko teknikariek elkarlanean jarraitu beharreko ibilbideak zein izango diren erabakitzen da. Pasaia kasuan, sei ibilbide zehaztu dira. Ibilbide horietan jasotako datuak ondorengo grafiko eta taulan ikus daitezke:

9. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA IBILBIDEAREN ARABERA. PASAIA, 2021 (%)

	Donibane Bonantza	San Pedro (zaharra)	Pasai Antxo	San Pedro (Poblado)	Trintxerpe	Donibane Meipi
Euskaraz	25,6	20,5	20,0	15,4	4,6	23,5
Gaztelaniaz	69,0	76,7	79,0	82,7	91,0	73,8
Frantsesez	3,6	0,9	0,0	0,5	0,1	1,1
Beste hizkuntzetan	1,7	2,0	1,0	1,4	4,2	1,6
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	2.415	1.886	2.035	735	1.682	1.560

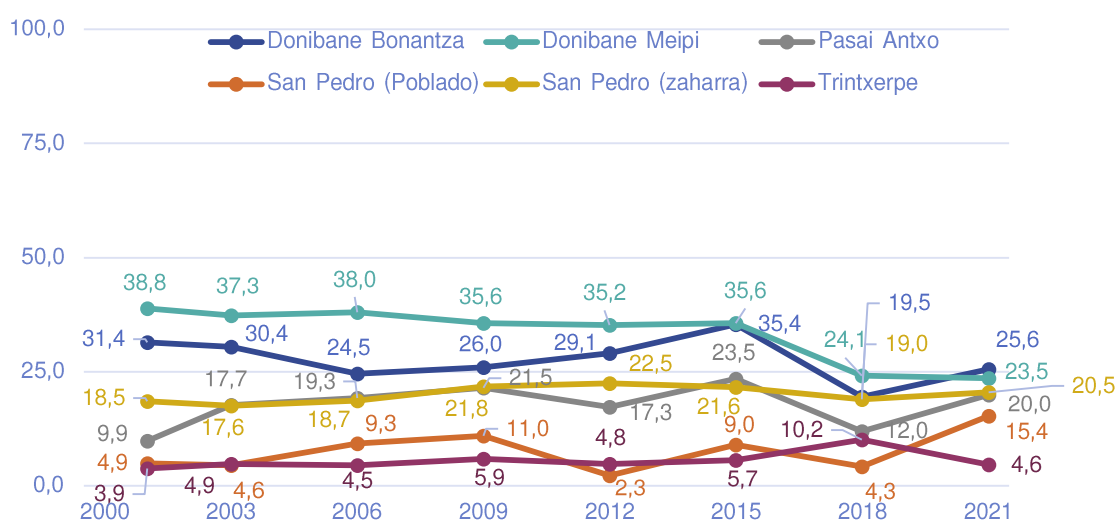
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

Datuok aztertuta nabarmentzekoa da euskararen erabileraren datu altuenak Donibanen jaso direla (% 25,6 Bonantzian eta % 23,5 Meipin). Ondoren, antzeko datuak jaso dira San Pedro zaharrean eta Pasai Antxon (% 20,5 San Pedro zaharrean eta % Pasai Antxon). Azkenik, datu apalagoak jaso dira San Pedroko Pobladon (% 15,4), eta datu apalenak Trintxerpen jaso dira (% 4,6).

6.2 BILAKAERA (2001 – 2021)

Ibilbidearen arabera, bilakaerak ez dira homogeneousak izan. Donibanen beherakada sumatu da azken hogeitaz urteotan (% 31,4 2001ean eta % 25,6 2021ean Bonantzian; % 38,8 2001ean eta % 23,5 2021ean Meipin), eta Pasai Antxon zein San Pedroko Poblador gorakada behatu da (% 9,9 2001ean eta % 20 2021ean Pasai Antxon; % 4,9 2001ean eta % 15,4 2021ean San Pedroko Poblador). Azkenik, San Pedro zaharrea eta Trintxerpen ez da nabarmentzeko aldaketa egon.

10. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA IBILBIDEKA. PASAIA, 2001-2021 (%)

	2001	2003	2006	2009	2012	2015	2018	2021
Donibane Bonantza	31,4	30,4	24,5	26,0	29,1	35,4	19,5	25,6
<i>Lagina</i>	1.581	1.502	1.600	1.538	1.329	1.680	1.413	2.415
Donibane Meipi	38,8	37,3	38,0	35,6	35,2	35,6	24,1	23,5
<i>Lagina</i>	811	625	1.089	1.188	847	1.221	1.150	1.560
Pasai Antxo	9,9	17,7	19,3	21,5	17,3	23,5	12,0	20,0
<i>Lagina</i>	3.052	1.501	2.074	2.105	1.969	2.148	2.063	2.035
San Pedro (Poblado)	4,9	4,6	9,3	11,0	2,3	9,0	4,3	15,4
<i>Lagina</i>	1.517	592	1.274	2.220	2.418	2.518	2.453	735
San Pedro (zaharra)	18,5	17,6	18,7	21,8	22,5	21,6	19,0	20,5
<i>Lagina</i>	1.404	1.112	1.662	1.334	1.263	1.510	1.573	1.886
Trintxerpe	3,9	4,9	4,5	5,9	4,8	5,7	10,2	4,6
<i>Lagina</i>	3.440	1.971	2.502	2.931	2.009	1.769	3.324	1.682

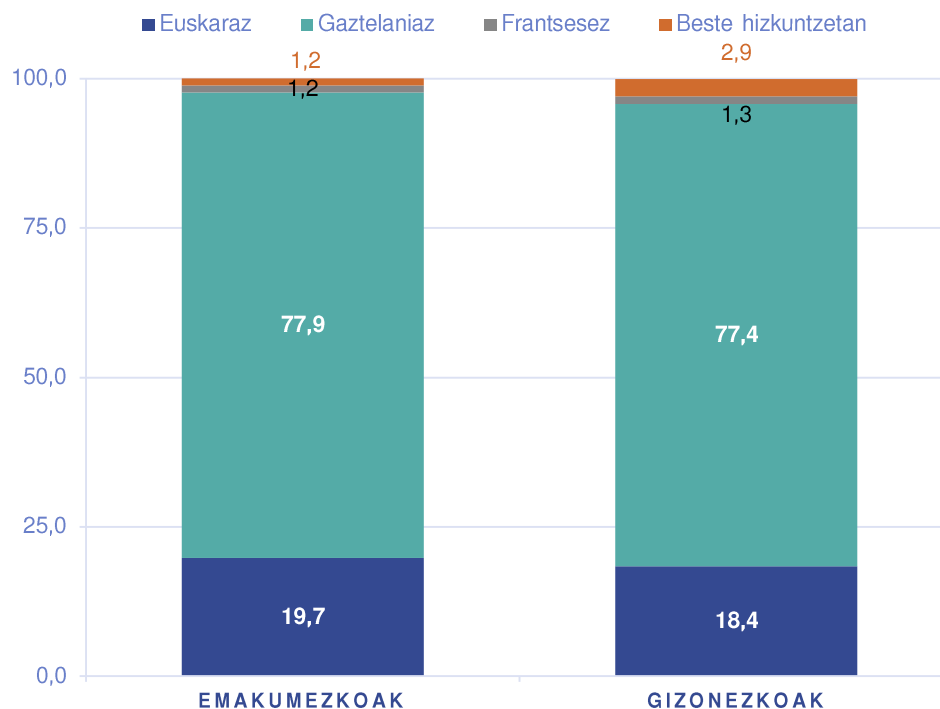
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2001, 2003, 2006, 2009, 2012, 2015, 2018, 2021.

7 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, HIZTUNEN EZAUGARRIEN ARABERA

Jarraian, Pasaiaiko kaleetako euskararen erabileraren berri emango da sexu aldagaia kontuan hartuta, hau da, emakumezkoen eta gizonezkoen hizkuntzen erabileran desberdintasunik dagoen begiratuta.

7.1 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SEXUAREN ARABERA (2021)

11. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA SEXUAREN ARABERA. PASAIA, 2021 (%)

	Emakumezkoak	Gizonezkoak
Euskaraz	19,7	18,4
Gaztelaniaz	77,9	77,4
Frantsesez	1,2	1,3
Beste hizkuntzetan	1,2	2,9
GUZTIRA	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	5.447	4.866

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, bi multzoetan antzera egiten da euskaraz: % 19,7 emakumezkoen kasuan, eta % 18,4 gizonezkoenean. Tartea txikia bada ere, emakumezkoen euskarazko erabilera gizonezkoena baino zertxobait altuagoa da.

Bi taldeen artean alde txiki hori behatzea oso ohikoa da Euskal Herriko kaleetan, alegia, emakumezkoek euskaraz gehiago hitz egitea gizonezkoek baino.

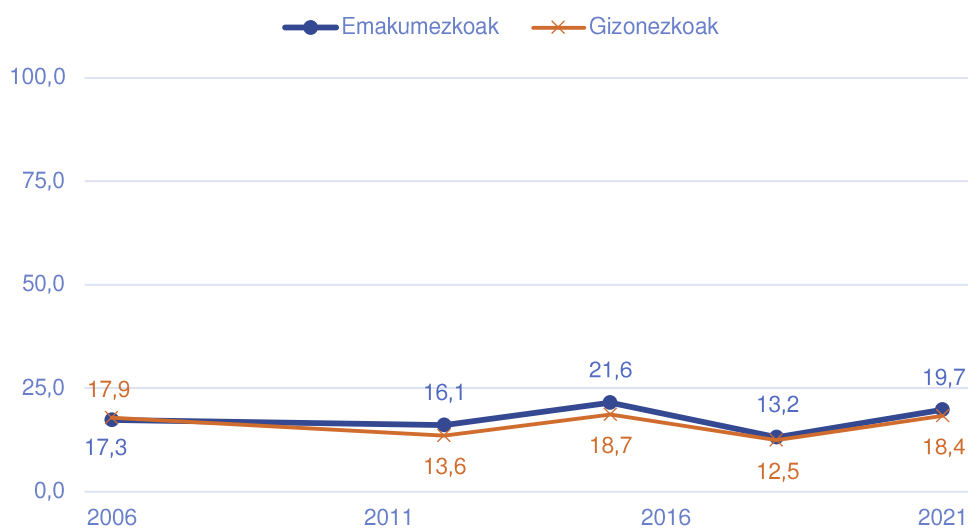
2021eko neurketan ere joera bera berretsi dute: emakumezkoen euskararen erabilera zertxobait handiagoa dela adin-tarte guztietan, adineko pertsonen artean izan ezik (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022); fenomeno orokortua Altuna eta Hernándezek aztertu duten bezala (Altuna Ramírez eta Hernández García 2018, 139).

Egile horiek aipatzen dutenez, "datu horien interpretaziorako azalpen serio eta borobil bat ematea zaila izan arren", iradoki daiteke "euskara gizarteak inposatzen dituen generoen arteko tentsioaren erdigunean agertzen dela", eta "genero sistemak garai eta gune zehatz batzuetan euskara eta emakumeen arteko lotura ezarri du[ela]". Hala, ondoriozta daiteke "modu sinbolikoan zein praktikoan euskararen *feminizazioa* gertatu d[ela], nahiz eta kontrakoa ere gertatu daitekeen" (Altuna Ramírez eta Hernández García 2018, 139). Euskararen erabilerak genero-rolekin duen harremana euskal soziolinguistikan gehiago sakondu beharreko gaia da. Esan bezala, joera horien isla baieztatu ahal izan da Pasaia kalean egindako *hizkuntzen erabileraren neurketan*.

7.2 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, SEXUAREN ARABERA (2006 – 2021)

Bilakaerari dagokionez, azken neurketetan ikusi da Pasaiaiko gizonezkoen eta emakumezkoen arteko aldea nahiko paretsua dela euskarari dagokionez. 2006an, gizonezkoen datuak emakumezkoen datuak baino apur bat altuagoak izan baziren ere (% 17,3 emakumezkoen kasuan, eta % 17,9 gizonezkoen kasuan), 2012, 2015, 2018 eta 2021eko neurketetan emakumezkoen erabilera-datuak zertxobait altuagoak izan dira.

12. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA SEXUAREN ARABERA. PASAIA, 2006-2021 (%)

Sexua	2006	2012	2015	2018	2021
Emakumezkoak	17,3	16,1	21,6	13,2	19,7
<i>Lagina</i>	4.789	5.065	5.631	6.626	5.447
Gizonezkoak	17,9	13,6	18,7	12,5	18,4
<i>Lagina</i>	5.554	4.770	5.215	5.350	4.866

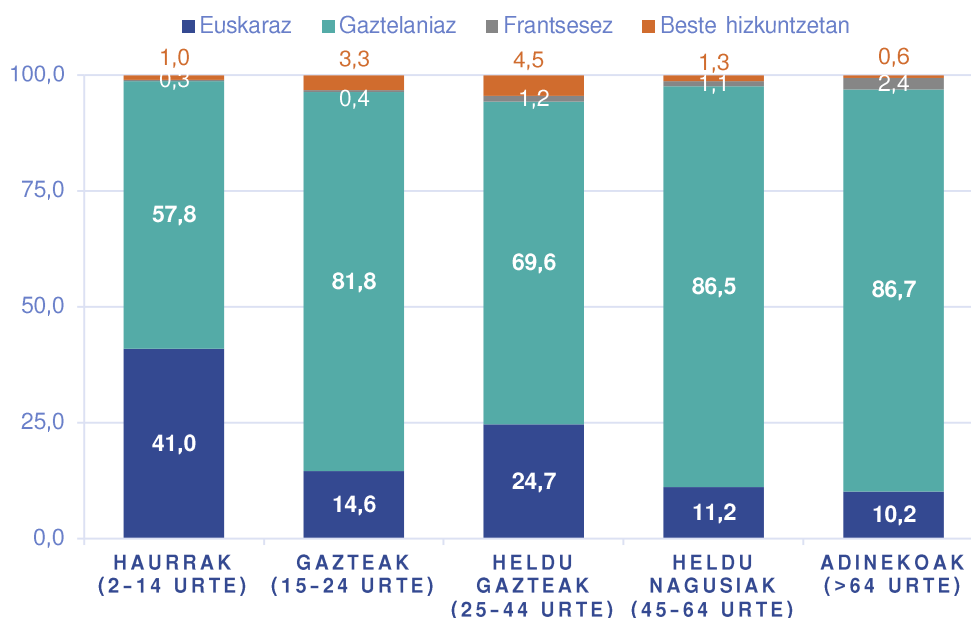
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2006, 2012, 2015, 2018, 2021.

7.3 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA (2021)

2021eko ikerketan, adinaren arabera datuen azterketan aldaketa metodologiko garrantziko bat gertatu da. Aurreko edizio guztietan, datu-bilketan zein azterketan honako lau adin-talde hauetan banatu da biztanleria: haurrak (14 urte artekoak), gazteak (15-24 bitartekoak), helduak (25-64 bitartekoak) eta adinekoak (65 baino gehiago dituztenak). Bistan da banaketa horretan helduen taldeak biztanleriaren zatirik handiena hartzen duela, eta ezaugarri oso heterogeneoak dituzten azpitaldeak osatzen dutela. Hori horrela, 2021eko ikerketan, helduen taldea bi taldetan banatzea erabaki da, hain zuzen, honako hauetan: 25-44 urte arteko heldu gazteak eta 45-64 urte arteko heldu nagusiak.

Behin datuak aztertuz gero, Pasaian jasotako emaitzak 13. grafiko eta taulan bildu dira:

13. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA ADINAREN ARABERA. PASAIA, 2021 (%)

	Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Heldu gazteak (25-44 urte)	Heldu nagusiak (45-64 urte)	Adinekoak (>64 urte)
Euskaraz	41,0	14,6	24,7	11,2	10,2
Gaztelaniaz	57,8	81,8	69,6	86,5	86,7
Frantsesez	0,3	0,4	1,2	1,1	2,4
Beste hizkuntzetan	1,0	3,3	4,5	1,3	0,6
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	<i>1.630</i>	<i>770</i>	<i>2.419</i>	<i>3.166</i>	<i>2.328</i>
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.					

Grafiko eta taulan ikus daitekeenez, hurrek egiten dute gehien euskaraz Pasaian (% 41). Ondoren, heldu gazteak dira euskararen erabilera-altuena dutenak (% 24,6). Datu apalagoak dituzte gazteek (% 14,6), heldu nagusiek (% 11,2) eta adinekoek (% 10,2).

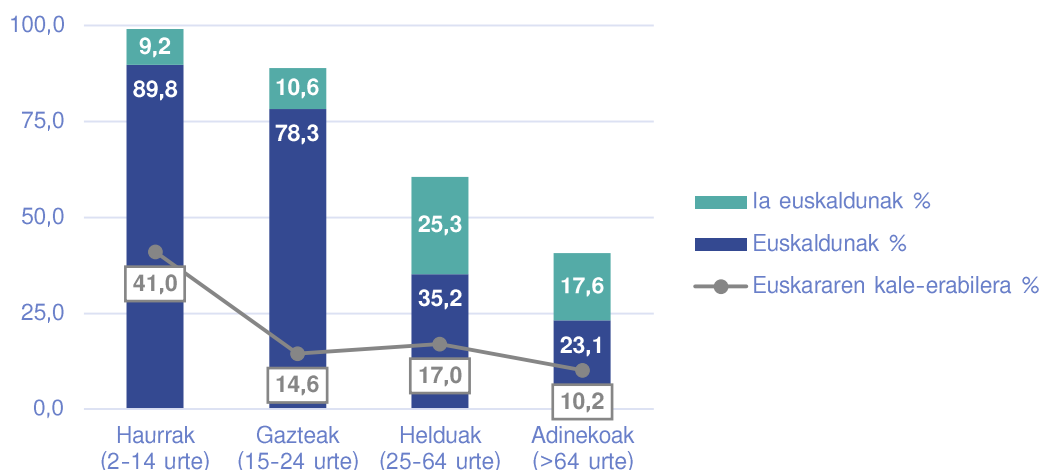
Aipagarria da, bigarren daturik altuena 2021ean lehen aldiz bereizi den heldu gazteen artean behatu izana, hain zuzen, batezbestekoaren gainera dago erabilera (%19,1 erabilera orokorra, % 24,7 heldu gazteek). Bereizketa horrek, beraz, argi islatzen du alde nabarmenak ikus daitezkeela 25-44 eta 45-64 urte bitarteko biztanleen euskararen erabileran, ziur asko, hurrekin harreman zuzeneko biztanleak direlako.

Laburbilduz, adinaren arabera euskararen erabilerari erreparatuta, esan daiteke erabilera altuenak hurren eta heldu gazteen artean izatea Pasaia euskararen berreskuratze bidean mesedegarria dela (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 38).

7.4 EUSKARAREN KALE-ERABILERA ETA EUSKARA GAITASUNA, ADINAREN ARABERA

Ondorengo grafiko eta taulan, euskara gaitasuna eta kale-erabilera erakusten dira adin-tartetan banatuta.

14. Grafikoa eta Taula. EUSKARA-GAITASUNA ETA EUSKARAREN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA. PASAIA, 2016-2021

	Euskaldunak		Ia euskaldunak		Euskararen kale-erabilera	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Haurrak (2-14 urte)	1.818	89,8	187	9,2	668	41,0
Gazteak (15-24 urte)	1.119	78,3	151	10,6	113	14,6
Helduak (25-64 urte)	3.243	35,2	2.330	25,3	949	17,0
Adinekoak (>64 urte)	828	23,1	630	17,6	238	10,2
GUZTIRA	7.008	-	3.298	-	1.968	-

Iturria. EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2016; Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

Grafikoak erakusten du euskara-gaitasuna aldagai garrantzitsua dela erabilera aztertzerako orduan; baina, arestian esan bezala, beste zenbait ere kontuan izan behar dira (ikus 5.3 atala).

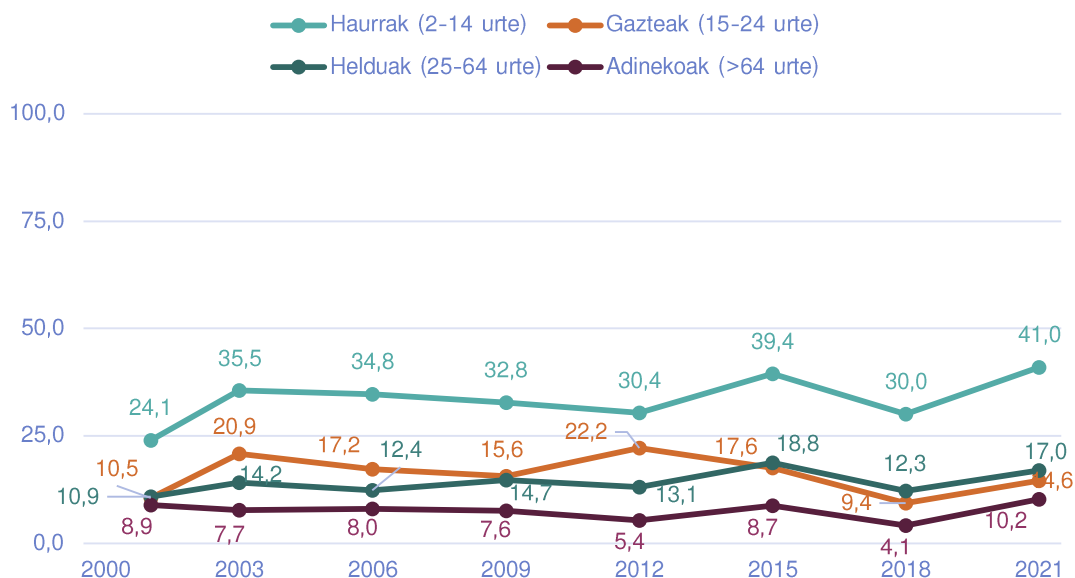
Nolanahi ere, gaitasun eta erabilera-datu nagusiak aztertuz, ikus daiteke haurrek erabiltzen dutela euskara gehien, hain zuzen, gaitasun altueneko adin-multzoa izanik (% 89,8 gaitasuna, % 41 erabilera). Baina, azpimarragarria da, era berean, gazteen artean dagoen aldea gaitasun eta erabilerari dagokionean (% 78,3, erabilera % 14,6). Aldea hain handia ez den arren, helduen eta adinekoen artean ere badira nabarmentzeko tartekak. Baina azpimarratzekoa da, esate baterako, helduen erabilera altuagoa dela gazteena baino (% 17 helduek, % 14,6 gazteek), nahiz eta biztanleria-talde horretan gazteenarekin alderatuz, erdia den euskara-gaitasuna.

7.5 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, ADINAREN ARABERA (2001 – 2021)

Euskararen kale-erabilerak, 5.2 atalean erakutsi den moduan, gora egin du azken bost urteetan Pasaian, eta azpimarratu behar da igoera hori adin-talde guztietan gauzatu dela. Oso kontuan hartzeko datuak dira horiek, batez ere, 2018an behatutako beheranzko joerari itzulia emateko aukera eskaintzen dutelako.

Bilakaera orokorrari begiratuta, arestian esan bezala, zertxobait gora egin du euskararen erabilerak Pasaian. Igoera hori garrantzizkoa da bereziki haurretan, 2001etik 2021era bitartean euskararen erabilera-datuak 17 puntuko igoera izan baitute: % 24,1 2001ean eta % 41 2021ean. Era berean, kontuan izatekoa da helduen erabilera-datuetan zazpi puntuko igoera eta gazteen artean lau puntuko behatu izana.

15. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADINAREN ARABERA. PASAIA, 2001-2021 (%)

Adin-taldea	2001	2003	2006	2009	2012	2015	2018	2021
Haurrak (2-14 urte)	24,1	35,5	34,8	32,8	30,4	39,4	30,0	41,0
<i>Lagina</i>	2.677	1.508	2.475	2.716	1.742	2.034	1.994	1.630
Gazteak (15-24 urte)	10,5	20,9	17,2	15,6	22,2	17,6	9,4	14,6
<i>Lagina</i>	722	345	430	627	653	649	725	770
Helduak (25-64 urte)	10,9	14,2	12,4	14,7	13,1	18,8	12,3	17,0
<i>Lagina</i>	5.761	3.805	5.158	5.458	5.049	5.584	6.080	5.585
Adinekoak (>64 urte)	8,9	7,7	8,0	7,6	5,4	8,7	4,1	10,2
<i>Lagina</i>	2.645	1.645	2.138	2.515	2.391	2.579	3.177	2.328

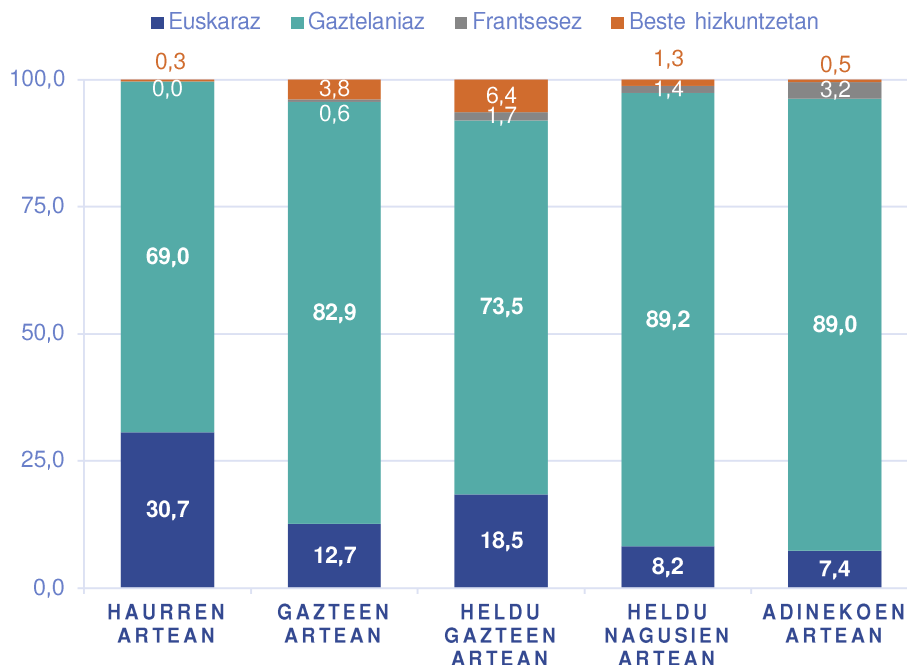
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2001, 2003, 2006, 2009, 2012, 2015, 2018, 2021.

8 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, SOLAS- TALDEAREN OSAERAREN ARABERA

Berdin egiten al du jendeak euskaraz adin-tarte guztietako solaskideekin? Alderik ba al da haur eta nagusien artean, nahastuta edo bananduta egonez gero? Ondorengo grafiko eta taulatan bi faktore horiek landu eta erakusten dira.

8.1 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADIN-TALDE BEREKOAK ELKARTZEAN (2021)

16. Grafikoa eta Taula. ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEKO KALE ERABILERA. PASAIA, 2021 (%)

	Haurren artean	Gazteen artean	Heldu gazteen artean	Heldu nagusien artean	Adinekoen artean
Euskaraz	30,7	12,7	18,5	8,2	7,4
Gaztelaniaz	69,0	82,9	73,5	89,2	89,0
Frantsesez	0,0	0,6	1,7	1,4	3,2
Beste hizkuntzetan	0,3	3,8	6,4	1,3	0,5
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	659	521	1.353	1.978	1.565

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

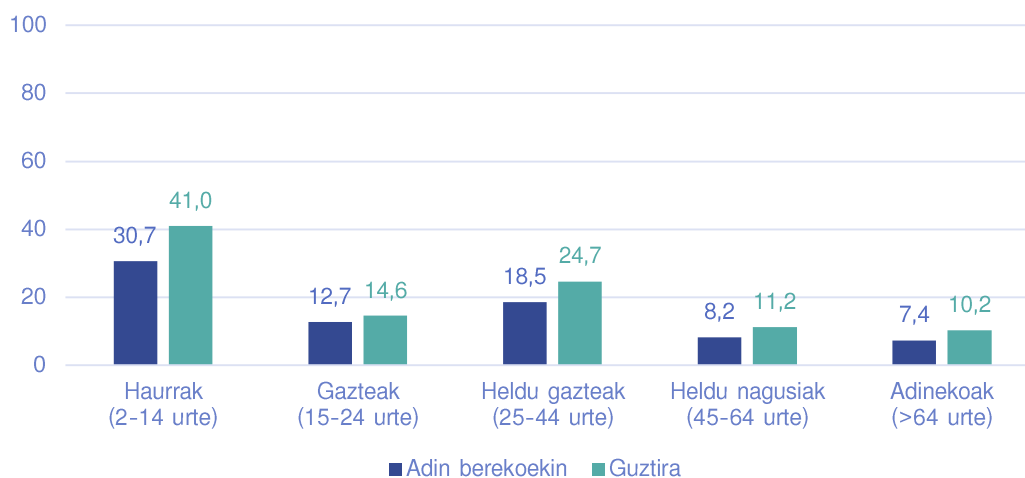
Aurreko grafiko eta taulan, adin-talde berekoen arteko solasaldietan zer hizkuntza erabiltzen den erakusten da. Bertan ikus daitekeenez, haurrek egiten dute euskaraz gehien euren artean Pasaian (% 30,7), eta ondoren gazte helduek (% 18,5).

Interesgarria da, nolana ere, erabilera orokorrarekin alderatzea. Alegia, elkarrizketetan adin berekoak ari direnean, edo adinez talde nahasian ari direnean zer gertatzen den alderatzea.

Ondorengo grafiko eta taulan ikus daitekeenez, Pasaian adin-tarte guztietan egiten dute euskaraz gehiago adin desberdinetako taldeetan daudenean, adinkideekin soilik osatutako taldeetan baino. Bereziki egiten du gora haurren euskararen erabilerak beste adinetakoekin daudenean: haurren erabilera orokorra % 41ekoa da, eta haurren artean erabilera % 30,7koa. Baina desberdin jokatze hori, tarte txikiagoarekin bada ere, adin-talde guztietan gertatzen da, neurri batean behintzat, elkarren eraginpean euskararen aldeko praktika sendotzearena arau soziala balitz moduan.

Ezaugarri hori (euskaraz gehiago egitea nahasian daudenean), bat dator Euskal Herri osorako jaso den joerarekin. Izan ere, datu orokorrak aztertuz ikus daiteke euskararen erabilera txikiagoa dela adinkideen elkarrizketetan, adin-talde guztietarako (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

17. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERA ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEAN ETA GUZTIRA. PASAIA, 2021 (%)

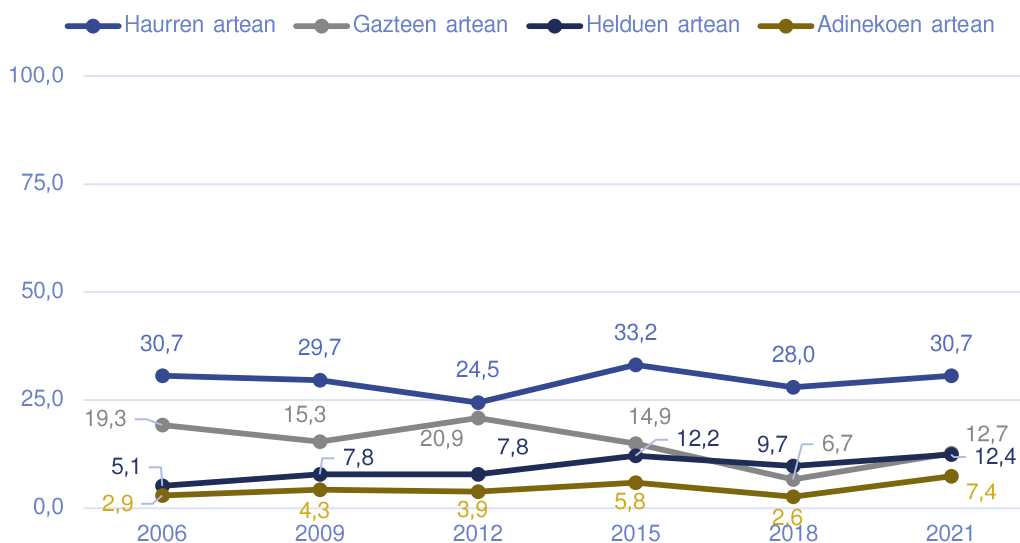
	Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Heldu gazteak (25-44 urte)	Heldu nagusiak (45-64 urte)	Adinekoak (>64 urte)
Adin berekoekin	30,7	12,7	18,5	8,2	7,4
<i>Lagina</i>	659	521	1.353	1.978	1.565
Guztira	41,0	14,6	24,7	11,2	10,2
<i>Lagina</i>	1.630	770	2.419	3.166	2.328

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

8.2 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, ADIN-TALDE BEREKOAK ELKARTZEAN (2006 – 2021)

Jarraian, kale-erabileraren bilakaera aztertzen da, adin-talde berekoak elkartzen direnean.

18. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEAN. PASAIA, 2006-2021 (%)

%	2006	2009	2012	2015	2018	2021
Haurren artean	30,7	29,7	24,5	33,2	28,0	30,7
<i>Lagina</i>	460	779	670	718	703	659
Gazteen artean	19,3	15,3	20,9	14,9	6,7	12,7
<i>Lagina</i>	135	437	517	482	524	521
Helduen artean	5,1	7,8	7,8	12,2	9,7	12,4
<i>Lagina</i>	1.500	2.580	3.366	3.449	4.061	3.880
Adinekoen artean	2,9	4,3	3,9	5,8	2,6	7,4
<i>Lagina</i>	821	1.531	1.711	1.782	2.244	1.565

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2006, 2009, 2012, 2015, 2018, 2021.

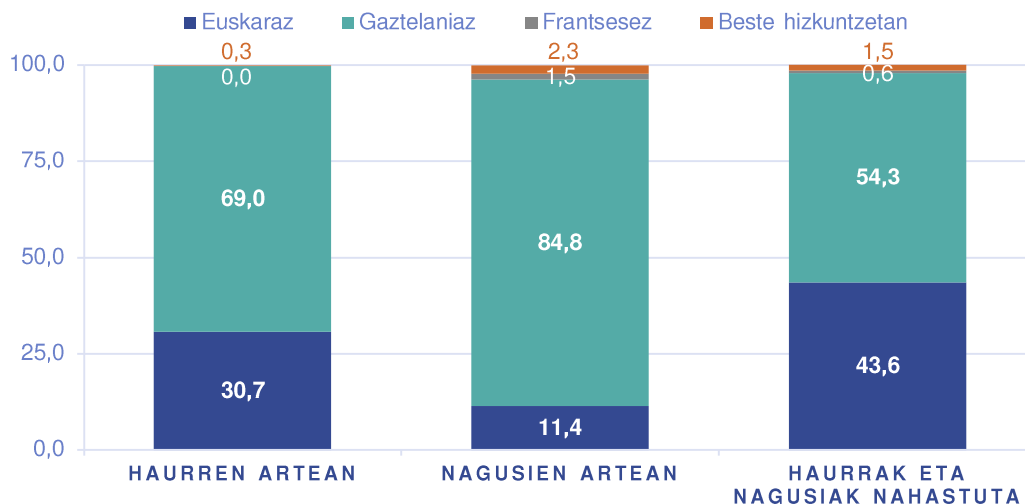
Adin-talde berekoak elkartzen direnean, hainbat joera topatu dira azken hamabost urteetan. Haurren artean ez da aldaketarik egon. Gazteen artean, behera egin du euskararen erabilerak (% 19,3 2006an eta % 12,7 2021ean).

Helduen eta adinekoen artean, berriz, euskararen erabileraren bilakaera positiboa izan da 2006tik 2021era bitartean (% 5,1 2006an eta % 12,4 2021ean helduen artean; % 2,9 2006an eta % 7,4 2021ean adinekoen artean).

8.3 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, HAUREN PRESENTZIAREN ARABERA (2021)

Jarraian, haurren presentziak euskararen erabileran duen eragina erakusten da.

19. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA HAUREN PRESENTZIAREN ARABERA. PASAIA, 2021 (%)

%	Haurren artean	Nagusien artean	Haurrak eta nagusiak nahastuta
Euskaraz	30,7	11,4	43,6
Gaztelaniaz	69,0	84,8	54,3
Frantsesez	0,0	1,5	0,6
Beste hizkuntzetan	0,3	2,3	1,5
GUZTIRA	100	100	100
<i>Lagina</i>	659	7.585	2.069

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

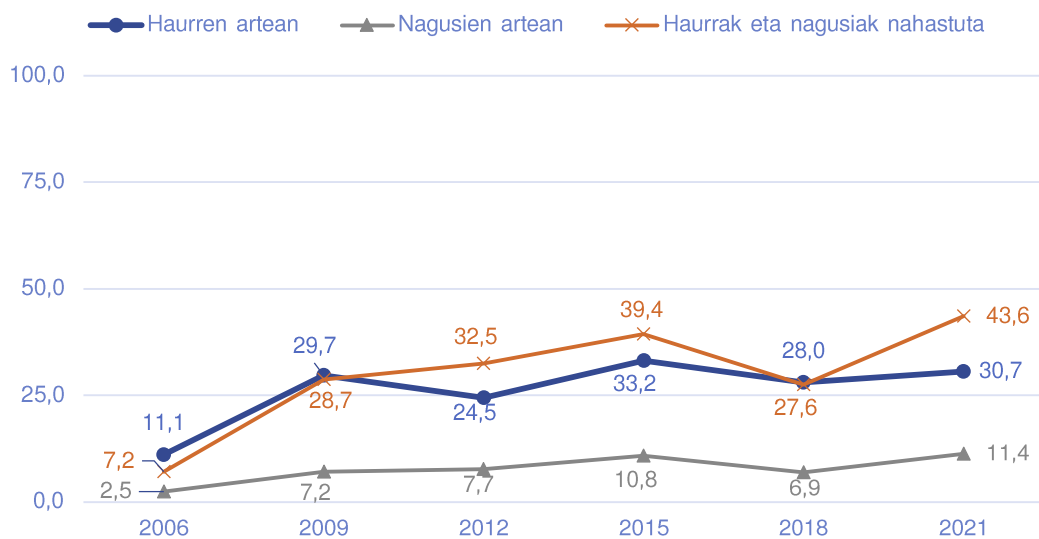
Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, haurrek nagusiek baino gehiago egiten dute euskaraz haurrak haurrekin daudenean eta nagusiak nagusiekin (% 30,7 haurren artean eta % 11,4 nagusien artean). Dena den, euskara gehien haurrak eta nagusiak elkarrekin osatutako elkarrizketa taldeetan daudenean entzuten da (% 43,6). Haurrak solaskide izateak ia laukoiztu egiten du nagusien euskararen erabilera.

Aipatu behar da, gainera, Pasaian bildutako datu horiek bat egiten dutela erabat Euskal Herriko joera orokorrarekin. Izan ere, lurralde osoa kontuan hartuta, euskararen erabilera-daturik altuenak haurrak eta nagusiak daudenean jasotzen dira eta baxuenak haurrik ez dagoen elkarrizketetan (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

8.4 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, HAUREN PRESENTZIAREN ARABERA (2006 – 2021)

Ondorengo grafiko eta taulan, haurren presentziak euskararen erabileran izan duen eraginaren bilakabidea erakusten da.

20. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA HAUREN PRESENTZIAREN ARABERA. PASAIA, 2006-2021 (%)

Haurren Presentzia	2006	2009	2012	2015	2018	2021
Haurren artean	11,1	29,7	24,5	33,2	28,0	30,7
<i>Lagina</i>	153	779	670	718	703	659
Nagusien artean	2,5	7,2	7,7	10,8	6,9	11,4
<i>Lagina</i>	1.558	5.898	6.765	7.139	8.545	7.585
Haurrak eta nagusiak nahastuta	7,2	28,7	32,5	39,4	27,6	43,6
<i>Lagina</i>	755	4.639	2.400	2.989	2.728	2.069

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2006, 2009, 2012, 2015, 2018, 2021.

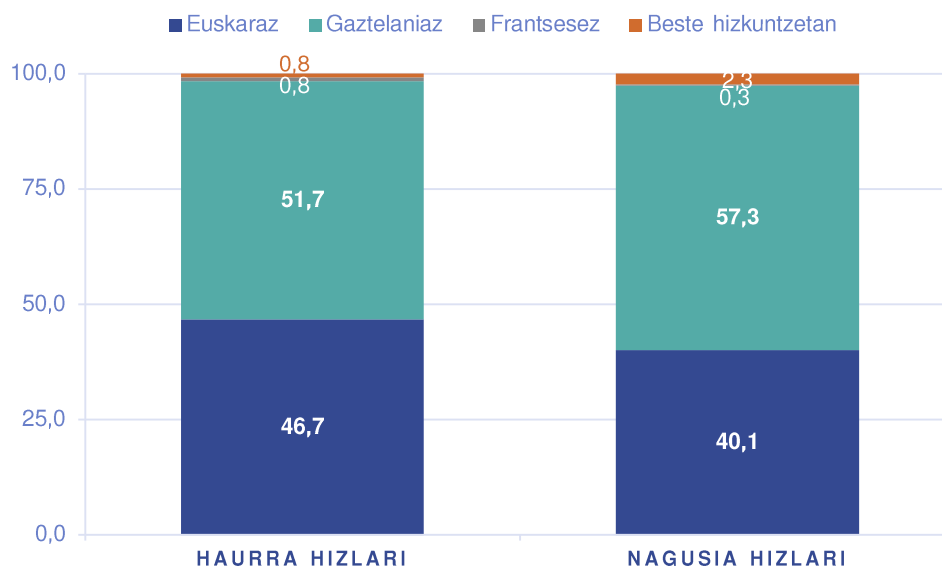
Haurren presentziaren arabera bilakaerari dagokionez, hiru multzoetan euskararen erabilerak gora egin du nabarmen 2006tik 2021era bitartean. Gorakada handiena haurrak eta nagusiak nahastuta daudenean egon da, 35 puntukoa (% 7,2 2006an eta % 43,6 2021an),

Haurren artean ere ia 20 puntuko igoera egon da euskararen erabileran (% 11,1 2006an eta % 30,7 2021ean). Azkenik, helduen artean ere gora egin du euskararen erabilerak (% 2,5 2006an eta % 11,4 2021ean).

8.5 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, HAURRA ALA NAGUSIA HITZ EGITEN ARI DEN (2021)

Atal honetan, hurrez eta nagusiez osatutako elkarrizketak soilik hartuko dira kontuan. Ondorengo taulan hitz egiten ari dena haurra ala nagusia izateak duen eragina erakusten da.

20. Grafikoa eta Taula. HAUR-NAGUSI TALDEETAKO KALE ERABILERA, HAURRA ALA NAGUSIA HITZ EGITEN. PASAIA, 2021 (%)

%	Haurra hizlari	Nagusia hizlari
Euskaraz	46,7	40,1
Gaztelaniaz	51,7	57,3
Frantsesez	0,8	0,3
Beste hizkuntzetan	0,8	2,3
GUZTIRA	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	1.090	979

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, PASAIA 2021.

Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, haur eta nagusien arteko solasaldietan, haurra hitz egiten ari denean erabilera % 46,7koa da, eta nagusia bada, aldiz, % 40,1koa. Beraz, erakusten da haurrek euskaraz hitz egiteko joera handiagoa dutela nagusiek baino.

9 ONDORIOAK

Pasaian 2021ean eginiko *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketak* erakutsi du herriko kaleetan 10 lagunetatik bi ari zela euskarazko elkarrizketetan (% 19,1), hiru laurden baino zertxobait gehiago gaztelaniaz (% 77,7) eta % 3,2 beste hizkuntzetan ari ziren.

- Pasaian, gainera, euskararen erabilerak sei puntu egin du gora azken bost urteetan. Azken hogeitaz urteetan, goranzko joera du euskararen kale-erabilerak.
- Pasaiaiko udalerriri dagokionean, ibilbideetan gertatzen denari erreparatuz, Donibanen dago kale-erabilera handiena (Bonantzan eta Meipin); zertxobait baxuagoa San Pedro zaharrean eta Pasai Antxon, eta alderantziz, San Pedroko Poblodon eta Trintxerpen baxuena. Nabarmentzekoa da, San Pedroko Poblodon eta Pasai Antxon behatutako igoera, baina aldiz, baita Txintxerpen behatutako jaitsiera ere.
- Emakumezkoek zertxobait gehiago egiten dute euskaraz gizonetzkoek baino Pasaian. Joera hori, oro har, Euskal Herriko lurralde guztietan errepikatzen den fenomeno da, adin-talde guztietan adinekoetan izan ezik. Badirudi, emakumeek eta gizonak euskararekiko izan ditzaketen irudi zein balio desberdinek hizkuntza-hautuan eragiten dutela. Etorkizuneko aztergai interesgarria da honakoa, zalantzarik gabe.
- Pasaian haurrek eta heldu gazteek egiten dute gehien euskaraz. Helduen adin-taldea bitan zaitu izanak informazio interesgarria eskaini du, izan ere, heldu gazteak dira Pasaian, haurren ostean, euskaraz gehien egiten dutenak. Garrantzizkoa da, halaber, euskararen erabileraren bilakaera positiboa adin guztietan gertatu izana, euskararen erabilerara hurbiltzen den populazioak horretan eragin dezakeelako. Ez da ahaztu behar, Pasaian ere, asko direla eskolaren bitartez euskaldundu diren haur eta gazteak. Eta, baita migrazioaren ondorioz udalerrira etorri diren herrikideak ere. Horien guztien euskararenganako jarrera eta hautua, oso kontuan hartzekoa izango da datozen urteetako euskararen bilakaeran.
- Pasaian adin-talde guztietan ikusi da gutxiago egiten dela euskaraz adin-talde berekoekin daudenean, orokorrean baino. Emaiza hori bat dator Euskal Herrian, oro har, topatu denarekin; neurri batean behintzat islatzen du adin desberdinetako kideak elkarrekin egotean euskararen aldeko arau sozialaren hedapena.
- Euskal Herriko kaleetan pertsona nagusiak euskaraz gehiago aritzen dira haurrak hurbil daudenean, eurak bakarrik daudenean baino. Joera hori ere orokorra da, eta Pasaian ere araua hala betetzen da. Badirudi pertsona nagusiek euren harreman horizontaletan gaztelaniarako joera sendoagoa dutela eta hurrekin daudenean errazago baztertzen dutela joera hori: nagusien arteko taldeetan entzuten da gutxien euskaraz, eta hurrekin daudenean, aldiz, nabarmen igotzen da euskararen erabilera.
- Datozen urteetako bilakaerari begiratzekoan, garrantzitsua izango da haurren eta gazteen joerei erreparatzea. Pasaian, datu baikorrak agertu direla esan daiteke, erabilera-datuek gora egin baitute, eta joera positiboa adin-talde guztietan gauzatu baita. Dena den, gogoan izan behar da egungo euskal hiztunen profil linguistikoa desberdina dela garai bateko euskaldunen artean ohikoen zen profiletik. Horregatik, kanpo-eraginak tarteko direla ere, zaindu beharrekoak dira haur eta gazte horien hizkuntza-eraztasuna, euskaraz modu lasaian aritzeko aukerak eta euskarazko sozializazioa. Herritar guztiek dute zeregina eginkizun horretan. Euskararen biziberritzearena, ilusioz, erabakimenez, enpatiaz eta inteligentziaz gauzatu beharreko prozesu berritzaile eta eraldatzailea da, bizikidetzaz zainduz eta gizarte hobe bat eraikitzeko bidean.

10 DATU NAGUSIEN LABURPENA

PASAIA, 2021 Hizkuntzen erabileraren kale neurketa Datu nagusien laburpena

Datu orokorrak	Euskaraz	% 19,1
	Gaztelaniaz	% 77,7
	Frantsesez	% 1,2
	Beste hizkuntzatan	% 2,0
	Euskararen erabileraren bilakaera (2018-2021)	+6,2
	Euskararen erabileraren bilakaera (2001-2021)	+5,7
ibilbideak	1. Trintxerpe	% 4,6
	2. San Pedro (zaharra)	% 20,5
	3. San Pedro (Poblado)	% 15,4
	4. Pasai Antxo	% 20,0
	5. Donibane Meipi	% 23,5
	6. Donibane Bonantza	% 25,6
Sexua	Emakumezkoek	% 19,7
	Gizonezkoek	% 18,4
Adina	Hurrek	% 41,0
	Gazteek	% 14,6
	Helduek	% 12,3
	Heldu gazteek	% 24,7
	Heldu nagusiek	% 11,2
	Adinekoek	% 10,2
	Haurren artean	% 30,7
	Gazteen artean	% 12,7
	Helduen artean	% 12,4
	Heldu gazteen artean	% 18,5
Heldu nagusien artean	% 8,2	
Adinekoen artean	% 7,4	
Haurren presentzia	Haurrak bakarrik (nagusirik gabe) daudenean	% 30,7
	Nagusiak bakarrik (haurrik gabe) daudenean	% 11,4
	Hurrek eta nagusiek osatutako taldeetan	% 43,6
	Hurrek hitz egiten dutenean	% 46,7
	Nagusiek hitz egiten dutenean	% 40,1

BIBLIOGRAFIA

- Aierdi, Xabier, Belen Uranga, eta Maialen Iñarra. 2021. «Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza -aniztasunaren mapa. Immigrazioko biztanleriaren jatorriaren araberrako hurbilketa». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 119: 11–38.
- Aizpurua Espin, Jon. 2018. «Euskararen erabilera eta erabileran eragiten duten faktore nagusiak». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 106: 29–45.
- Altuna, Olatz, eta Asier Basurto. 2013. *Hizkuntza erabilera behaketa bidez neurtzeko gida metodologikoa*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.
- Altuna Ramírez, Jaime, eta Jone M. Hernández García. 2018. «%2,7a Euskara, generoaz mintzo?» *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 106: 115–44.
- Altuna Zumeta, Olatz, eta Maialen Iñarra Arregi. 2022. *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Euskal Herria, 2021. Txosten teknikoa*. Soziolinguistika Klusterra.
- Altuna Zumeta, Olatz, Maialen Iñarra Arregi, eta Asier Basurto Arruti. 2022. *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Euskal Herria, 2021*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra.
- Alvarez Enparantza, Txillardeggi, J. L. 2001. *Hacia una Sociolingüística Matemática*. SEI.
- Amorrortu, Estibaliz, Jone Goirigolzarri, eta Ane Ortega. 2021. «Ekintza-ikerketak partehartzailea euskararen hiztun aktibo bihurtzeko babesgune eta zubi-espazio». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 120: 11–26.
- Calvet, Louis-Jean. 2017. *Les langues: quel avenir? Les effets linguistiques de la mondialisation*. CNRS.
- Crystal, David. 2003. *English as a Global Language*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/books/english-as-a-global-language/690D300092A3B5E4733677FCC9A42E98>.
- Eusko Jaurlaritza - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila. 2020. *VI. Mapa Soziolinguistikoa 2016*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia = Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua, Euskararen Erakunde publikoa. 2017. «VI. Inkesta Soziolinguistikoa. Euskararen eremu osoko fitxa teknikoa». https://www.irekia.euskadi.eus/uploads/attachments/9954/VI_INK_SOZLG-EH_eus.pdf?1499236557.
- Gaindegia. 2021. «20 Adierazle galeria nagusi. Euskal Herria». https://gaindegia.eus/sites/default/files/AGN-euskal-herria-2021_8.pdf.
- Giles, H, R.Y. Bourhis, Taylor, D.M., eta Relations». 1977. «"Towards a Theory of Language in Ethnic Group Relations"». *Language, Ethnicity and Intergroup Relations* (307-348).
- Iriberrri, Nagore, eta José Ramón Uriarte. 2012. «Gutxiengoaren hizkuntza eta elebitasunaren orekaren egonkortasuna». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 84: 185–206.
- Isasi, X., eta A. Iriarte. 1998. «"Euskararen kale-erabilera. Txillardegiren eredu matematikoa", *BAT Soziolinguistika aldizkaria* 28, 51-80 orr». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 28: 51–80.
- Larrañaga, Iñaki. 1986. «Euskararen erabilpen erreala Gipuzkoan: leku publikoetan, udal erakundeetan, gizarteko zerbitzuetan». In *Hizkuntza minorizatuen soziologia, -(e)k argitaratua* J. Ruiz Olabuenaga eta J.A. Ozamiz. Donostia: Tartalo argitaletxea.
- Lo Bianco, Joseph. 2014. «Domesticating the Foreign: Globalization's Effects on the Place/s of Languages.» *The Modern Language Journal* 98 (1): 3121–3325.
- Moseley, Christopher. 2010. *Atlas of the World's Languages in Danger*. 3. arg. Paris: Unesco Publishing.
- Ramallo, Fernando. 2020. «Neofalantismo y el sujeto neohablante». In *Claves para entender el multilingüismo contemporáneo.*, -(e)k argitaratua Luisa Martín Rojo eta Joan Pujolar, UOC y Universidad de Zaragoza, 229–65. Zaragoza.
- Ruiz Olabuenaga, José Ignacio, eta Cristina Blanco. 1994. *La inmigración vasca. Análisis trigeracional de 150 años de inmigración*. Bilbo: Universidad de Deusto.

- Sorolla Vidal, Natxo, Olatz Altuna Zumeta, eta Imanol Larrea Mendizabal. 2019. *Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak*. Soziolinguistika Klusterra.
- Uranga, Belen, eta Xabier Aierdi. 2021. «Gipuzkoako hizkuntza aniztasuna. Jatorri atzerritarreko biztanleen hizkuntza-bizipenak, jarrerak eta asmoak». Soziolinguistika Klusterra, Gipuzkoako Foru Aldundia (Argitaratu gabe).
- Vila i Moreno, F. Xavier. 2021. «Hizkuntza gutxituak: : ezagutzaren eta erabileraren sustatzearen arteko lotura». *Administrazioa euskaraz* 111: 26–27.
- Yurramendi, Y., eta O. Altuna. 2009. «Zuzeneko behaketaz hizkuntza erabilera neurtzeko metodologiaren eredu matematikoa». Andoain: Soziolinguistika Klusterra. <https://soziolinguistika.eus/eu/argitalpenak/zuzeneko-behaketaz-hizkuntza-erabilera-neurtzeko-metodologiaren-eredu-matematikoa/>.
- Yurramendi, Y., O. Altuna, X. Isasi, eta A. Basurto. 2013. «Ahozko hizkuntza erabilera behaketa bidez neurtzeko metodologiaren garapena». Andoain: Soziolinguistika Klusterra. <https://soziolinguistika.eus/eu/argitalpenak/ahozko-hizkuntza-erabilera-behaketa-bidez-neurtzeko-metodologiaren-garapena/>.
- Zarraga Azumendi, Arkaitz. 2010. «Soziolinguistikari sarrera». In *Soziolinguistika Eskuliburua*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra; Eusko Jaurlarita, Kultura Saila.

ERANSKINAK. IBILBIDEAK

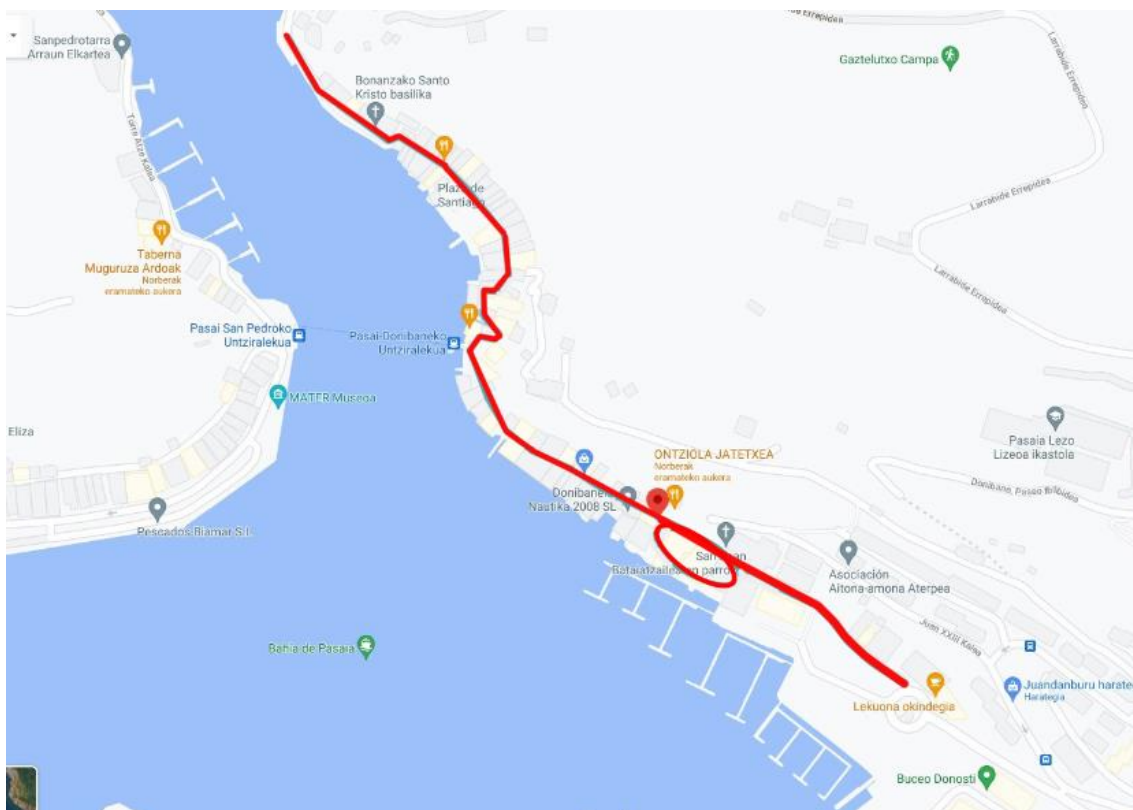
Udalerrria: *PASAIA*

Ibilbidea: *Donibane Bonantza*

Kalez kale:

Arizabalo jauregi ingurua, Udaleko sarrera-irteerak, Donibane kalea, Bonantza.

Planoa:

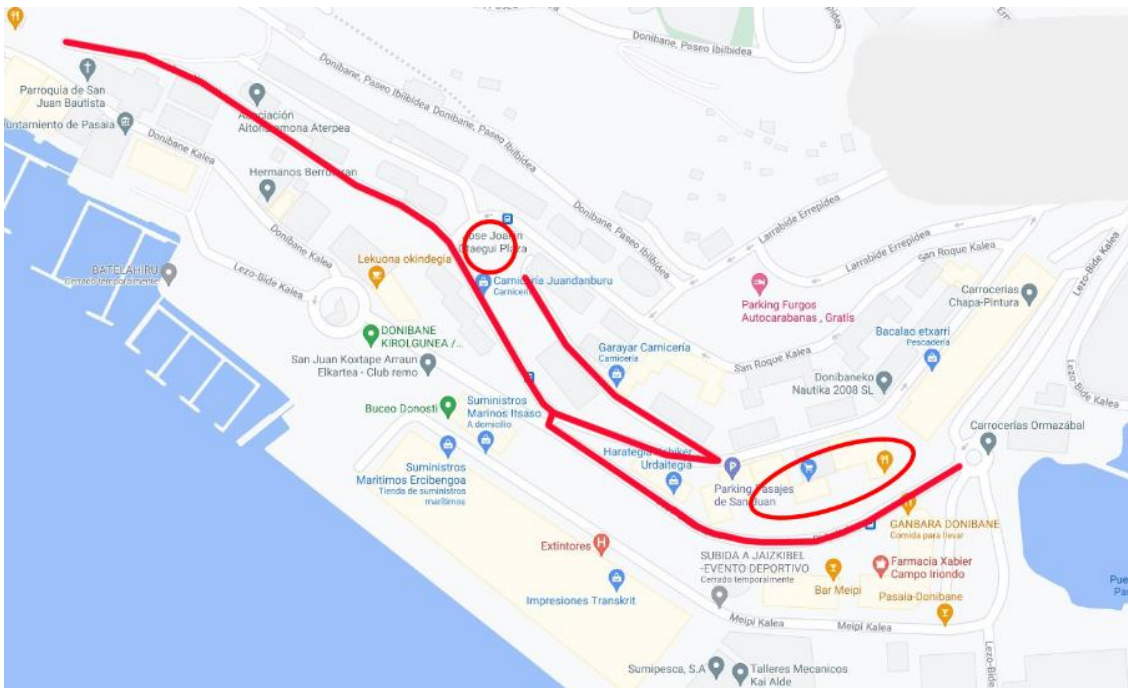
Udalerrria: PASAIA

Ibilbidea: Donibane Meipi

Kalez kale:

Juan XXIII. Kalea, J.J.Otaegi plaza, Ludotekako sarrera-irteerak eta ondoko parkea, frontoiko ingurua, Lezo bide kalea, Meipi auzoa bukatzen den arteko biribilgunera Itzulera taxi geltokiaren eskuineko haur parkea, Lezo bidea kalea.

Planoa:

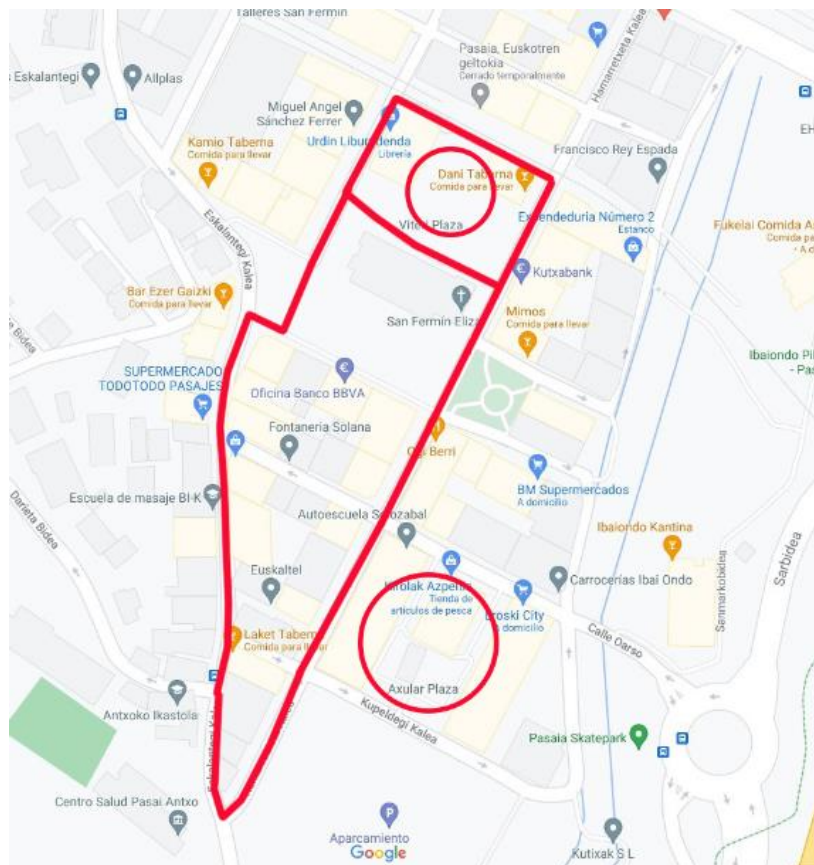
Udalerrria: PASAIA

Ibilbidea: Pasai Antxo

Kalez kale:

Eskalantegi kalea Lizeoaren ikastolaraino (hango kirol gunea). Hamarretxeta kalea, Axular plaza, azokako sarrera-irteerak eta kanpoaldea azertu. Hamarretxeta kalea, Biteri plaza, Zumalakarregi kalea eta Gure Zumardia, Ibaiondo frontoia.

Planoa:

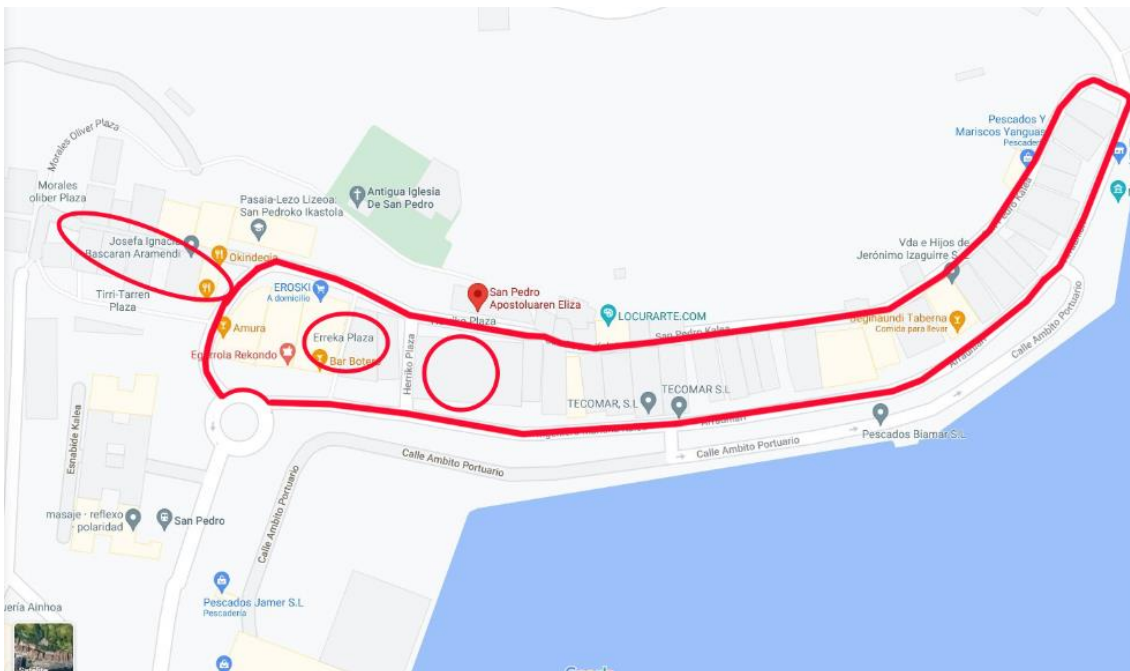
Udalerrria: PASAIA

Ibilbidea: San Pedro (zaharra)

Kalez kale:

Frontoitik abiatuta Udal Aretorantz eta barruko kalea (Pasaman alargunaren kalea), herriko plaza, San Pedro kalea, Dorreko plaza, Arraunlari kalea, frontoia, San Pedroko parrokia, Erreka plaza eta Markina ingeniariaren kalea.

Planoa:

Udalerria: PASAIA

Ibilbidea: Trintxerpe

Kalez kale:

Gudarien plaza, Euskadi etorbidea Donostia alderantz, Azkuene kalea Errenteria kalea hasten den arte. Hor buelta eman (Errenteria kalean sartu gabe) eta berriro atzerantz egingo dugu ibilbide bera. Gudarien plaza, Serafin Esnaola plaza, Arrandegi kalea, Andonaegi jauregia, Musika Eskolako sarrera-irteerak, kirol-gunea, Terranova kalea.

Planoa:

